

RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE

Inženierekonomikas un vadības fakultāte
Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas
institūts
Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas un
vadišanas katedra

JURIJS GRIZĀNS

(doktoranta apliecības Nr. 011RIP003)

UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDES KONKURĒTSPĒJA LATVIJAS PILSĒTĀS UN TĀS PAAUGSTINĀŠANĀ PIEMĒROJAMIE INSTRUMENTI

PROMOCIJAS DARBA KOPSAVILKUMS

Nozare: Vadībzinātne

Apakšnozare: Uzņēmējdarbības vadība

Zinātniskais vadītājs
Dr. oec., profesors Jānis Vanags

RTU izdevniecība
Rīga 2015

Grizāns J. Uzņēmējdarbības vides konkurētspēja Latvijas pilsētas un tās paaugstināšanā piemērojamie instrumenti. Promocijas darba kopsavilkums. – R. : RTU Izdevniecība, 2015. – 55 lpp.

Iespiests saskaņā ar Rīgas Tehniskās universitātes Inženierekonomikas un vadības fakultātes Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas institūta Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas un vadīšanas katedras 2014. gada 15. decembra paplašinātās sēdes lēmumu, protokols Nr. 22501-2.1./8.

© Rīgas Tehniskā universitāte, 2015. g.

© Jurijs Grizāns, 2015. g.

Šis darbs izstrādāts ar Eiropas Sociālā fonda atbalstu projektā „Atbalsts RTU doktora studiju īstenošanai”.

ISBN 978-9934-10-669-9

**PROMOCIJAS DARBS
IZVIRZĪTS EKONOMIKAS DOKTORA GRĀDA IEGŪŠANAI
RĪGAS TEHNISKAJĀ UNIVERSITĀTĒ**

Promocijas darbs izstrādāts Rīgas Tehniskās universitātes Inženierekonomikas un vadības fakultātes Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas institūta Būvuzņēmējdarbības un nekustamā īpašuma ekonomikas un vadīšanas katedrā. Promocijas darbs Latvijas Republikas ekonomikas zinātņu doktora grāda iegūšanai tiek publiski aizstāvēts RTU P-09 Ekonomikas un vadībzinātnes nozares Promocijas padomē 2015. gada 24. aprīlī Rīgas Tehniskās universitātes Inženierekonomikas un vadības fakultātē, Kalnciema ielā 6, 309. auditorijā, plkst. 12:00.

RECENZENTI:

Dr. habil. oec., profesors Remiģijs Počs
Rīgas Tehniskā universitāte (Latvija)

Dr. oec., profesore Dzintra Atstāja
Banku Augstskola (Latvija)

Dr. oec., profesors Ivans Potravnijs
G. Pļehanova vārdā nosauktā Krievijas Ekonomiskā universitāte (Krievija)

APSTIPRINĀJUMS

Ar šo apstiprinu, ka izstrādātais promocijas darbs tiek iesniegts izskatīšanai Rīgas Tehniskajā universitātē ekonomikas zinātņu doktora grāda iegūšanai. Promocijas darbs nav iesniegts nevienā citā universitātē zinātniskā grāda iegūšanai.

Jurijs Grizāns _____
2015. gada ____ . martā

Promocijas darbs ir uzrakstīts latviešu valodā, satur ievadu, 3 nodaļas, 34 apakšnodaļas, secinājumus un priekšlikumus. Darba kopējais apjoms 149 lappuses. Darbā iekļauti 29 attēli, un 17 tabulas, kas paskaidro un ilustrē pētījuma saturu. 12 pielikumi papildina promocijas darba saturu. Bibliogrāfiskajā sarakstā ir 140 nosaukumi. Kopsavilkuma bibliogrāfiskajā sarakstā ir 41 nosaukums.

Ar promocijas darbu un tā kopsavilkumu var iepazīties Rīgas Tehniskās universitātes Zinātniskajā bibliotēkā Rīgā, Ķīpsalas ielā 10.

Atsauksmes par promocijas darbu var sūtīt: Promocijas padomes RTU P-09 sekretāram profesoram Kārlim Ketneram, Rīgas Tehniskā universitāte, Kalnciema ielā 6, Rīgā, LV-1048, Latvijā. E-pasts: karlis.ketners@rtu.lv Fakss: +371 67089345

SATURA RĀDĪTĀJS

Darba vispārējais raksturojums	5
Darba galvenās zinātniskās izstrādes	18
1. Uzņēmējdarbības vide pilsētās un tās konkurētspēja	18
2. Pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības iespējas	22
3. Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti, to izvēle un pielietošana	26
3.1. Instrumentu klasifikācijas izstrāde	31
3.1.1. Instrumentu klasifikācijas izstrādes priekšnoteikumi	31
3.1.2. Instrumentu klasifikācijas shēma	34
3.1.3. Instrumentu izvēles un pielietojuma plānošanas vienotās pieejas izstrāde..	43
Secinājumi un priekšlikumi.....	49
Bibliogrāfiskais saraksts.....	53

DARBA VISPĀRĒJAIS RAKSTUROJUMS

Promocijas darba tēmas aktualitātes pamatojums

Jebkura uzņēmuma saimnieciskā darbība tiek organizēta konkrētā ģeogrāfiski norobežotā teritorijā ar tai raksturīgo vidi. Konkrētās apdzīvotās vietas vides kvalitāte un pievilcīgums tiek uzskatīti par vienu no nozīmīgākajiem elementiem uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšanā. Tas nozīmē, ka konkrētas pilsētas un/vai lauku teritorijas radītie sociāli ekonomiskie un teritoriāli telpiskie apstākļi uzņēmējdarbības attīstībā ir cieši saistīti ar attiecīgās teritorijas straujāku izaugsmi saistībā ar dzīves kvalitātes paaugstināšanos.

Aptuveni 99 % no Eiropas Savienības (ES) uzņēmumiem ir mazie un vidējie uzņēmumi. Zinātniskajos pētījumos parasti liela uzmanība tiek veltīta šo uzņēmumu lielajai elastībai un prasmei pielāgoties ārējā vidē dominējošajiem draudiem un iespējām, bet nepietiekoša uzmanība tiek veltīta tām pārmaiņām tautsaimniecībā, kuras liek mazajiem un vidējiem uzņēmumiem pastāvīgi atrasties paaugstināta „*stresa*” stāvoklī it īpaši ekonomiskās attīstības nestabilitātes apstākļos. Katra pielāgošanās ārējās vides izmaiņām ir saistīta ar resursu papildus patēriņu, lai spētu norēķināties ar piegādātājiem, savlaicīgi izmaksātu darba algu un saglabātu pozitīvu neto naudas plūsmu. Tāpēc šobrīd pasaulē liela uzmanība tiek pievērsta labvēlīgas un pievilcīgas uzņēmējdarbības vides radīšanai apdzīvotās teritorijās kā nozīmīgam priekšnoteikumam sabiedrības rīcībā esošo resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanai un attiecīgās teritorijas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju nodarbināšanai.

Tradicionāli uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumi tiek orientēti uz pastāvošo administratīvo procedūru vienkāršošanu un tiesiskā regulējuma pilnveidošanu konkrētajā ģeogrāfiskajā teritorijā. Tomēr pasaules prakse liecina, ka radīt uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi nenozīmē tikai pilnveidot saimniecisko darbību reglamentējošos normatīvos aktus, samazināt tirgus juridiskās barjeras vai uzlabot uzņēmējiem nepieciešamo publisko pakalpojumu pieejamību un kvalitāti. Radīt uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi nozīmē arī apdzīvoto teritoriju konkurētspējas paaugstināšanu investīciju piesaistē, uzņēmējdarbības diversifikācijas iespēju radīšanu, ieinteresēto pušu paritātes un kopējās vēlmes saudzīgi izturēties pret apkārtējo vidi nodrošināšanu u. c. Šie centieni ir cieši saistīti ar pilsētu un lauku teritoriju ilgtspējīgu attīstību, kas paredz ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņem atbilstošu sociāli ekonomisko un teritoriāli telpisko priekšnoteikumu radīšanu uzņēmējdarbības uzsākšanai un attīstībai ilgtermiņā plašā ģeogrāfiskajā teritorijā. Tādējādi apdzīvoto vietu dzīves un darba vides kvalitātes uzlabošana padarītu uzņēmējdarbības iespējas pievilcīgākas gan pilsētās, gan lauku teritorijās, sekmējot harmonisku un līdzsvarotu attīstību.

Pamatojoties uz to, ka patlaban absolūti lielākais ES uzņēmumu skaits koncentrējas pilsētās un tajās tiek saražota lielākā daļa no nacionālās bagātības, promocijas darba ietvaros galvenā uzmanība tiek pievērsta sociāli ekonomisko un teritoriāli telpisko aspektu attīstības iespēju izpētei tieši pilsētu teritorijās.

Pilsētas tiek pelnīti uzskatītas par jebkuras valsts vizītkarti. Pilsētas reprezentē valsts nozīmīgākos sasniegumus ekonomiskajā izaugsmē, sociālajā labklājībā, sabiedrības kultūrā

un vides aizsardzībā. Pilsētu attīstības rezultātā tiek veicināta valsts atpazīstamība un konkurētspēja pasaulē.

Pilsēta ir mūsdienu pasaules lielākās daļas iedzīvotāju dzīves vide. Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Iedzīvotāju fonda pārskatā „*Par iedzīvotāju skaita izmaiņām*” [40, 1.–2. lpp.] uzsvērts, ka patlaban vairāk nekā puse no pasaules iedzīvotājiem, t. i. ap 3,3 miljardiem cilvēku, dzīvo pilsētās. Pasaules valstīs urbanizācijas intensitāte gan ir atšķirīga, galvenokārt to nosaka valsts ekonomiskās izaugsmes līmenis un pieauguma temps. Valstīm ar augstu attīstības un industrializācijas līmeni urbanizācijas pakāpe ir augstāka. Piemēram, Nīderlandē, kur iekšzemes kopprodukts (IKP) uz vienu iedzīvotāju ir aptuveni 42,3 tūkstoši eiro, nepilni 90 % iedzīvotāju dzīvo pilsētās. Savukārt, Ukrainā, kur IKP uz vienu iedzīvotāju ir aptuveni 13 reizēs mazāks nekā Nīderlandē, pilsētu iedzīvotāju skaits ir tikai 68,5 % [17, 313.–327. lpp.].

Tiek prognozēts, ka 2030. gadā pasaules iedzīvotāju skaits pilsētās varētu pieaugt līdz 5 miljardiem iedzīvotāju. Tas liecina par ilgtermiņa sociāli ekonomiskā urbanizācijas procesa, kam raksturīga iedzīvotāju un ražošanas koncentrēšanās pilsētās, pilsētu iedzīvotāju īpatsvara pieaugums un pašu pilsētu teritoriju izaugsme, saglabāšanos [11, 12.–13. lpp.]. Līdz ar pilsētu skaita pieaugumu, pilsētu iedzīvotāju palielināšanos, pastiprināsies urbanizācijas tendences ar tai raksturīgajiem pozitīvajiem un negatīvajiem efektiem.

Urbanizācijas un pilsētnieciskā dzīvesveida izplatīšanās pasaulē ir nenovēršama parādība. Cilvēces attīstības vēsture liecina, ka industrializācijas laikmetā nepastāv neviena valsts, kas būtu sasniegusi ievērojamo ekonomisko izaugsmi atrauti no urbanizācijas procesiem. Varas koncentrācija, degradēto teritoriju palielināšanās, sabiedrības sociālā noslāņošanās, bagātības koncentrēšanās – tās ir mūsdienu pilsētu attīstības galvenās negatīvas iezīmes.

Pilsētu attīstībai un urbanizācijas tendencēm liela uzmanība tiek veltīta Eiropas Parlamentā un Eiropas Komisijā (EK). Tā, EK Pētniecības ģenerāldirektorāta pārskatā „*Par pētniecību pilsētvides jomā*” [3, 4. lpp.] tiek uzsvērts, ka, neskatoties uz pārāpdzīvotību urbanizētajās teritorijās un ar to saistītajām problēmām, tieši pilsētās tiek radītas jaunas inovatīvas idejas, lai cīnītos ar nelabvēlīgām urbanizācijas sociāli ekonomiskajām sekām un negatīvo ietekmi uz vidi. Pilsētas iedvesmo jauniem sociāliem un ekonomiskiem risinājumiem, kā arī vides aizsardzībai. Jautājumi, kas saistīti ar pilsētu attīstību, tagad tiek iekļauti ikvienā ilgtspējīgas attīstības stratēģijā.

Pasaulē notiekošo demogrāfisko, ekonomisko un politisko procesu un to ietekmes uz mūsdienu pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstību analīzes rezultāti liecina, ka ilgstoša sabiedrības vienmērīga un stabila izaugsme līdzsvaro uzņēmējdarbības vides attīstības procesu pilsētu teritorijās, bet straujas sociālo un ekonomisko apstākļu pārvērtības rada tajā būtiskās izmaiņas.

2008./2009. gads iezīmējās pasaules vēsturē ar globālo ekonomisko lejupslīdi. Finanšu krīze, kas ļoti dažādi skārusi reģionus un valstis visā pasaulē, aktualizēja daudzus nozīmīgus jautājumus. Tā lika pārvērtēt mūsdienu pilsētu izaugsmes aspektus, to tendences un ietekmi

uz uzņēmējdarbības vides veidošanās procesu stabilitāti, to radītos pozitīvos un negatīvos efektus, kā arī blakusefektus.

Latvijā ir 76 pilsētas, tajā skaitā 9 republikas nozīmes pilsētas. Pilsētās dzīvo aptuveni 70 procenti valsts iedzīvotāju, tajās izvietoti aptuveni 60 procenti uzņēmumu. Vairāk kā 70 procentu no kopējā valsts IKP tiek saražots tieši pilsētās. Lielākajās republikās pilsētās koncentrējas valstī nozīmīgākās augstākās izglītības un kultūras iestādes.

Latvijas Republikas (LR) Saeimā tika apstiprināta „*Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam*” (*Latvija 2030*) – hierarhiski augstākais LR ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments, kas nosaka valsts attīstības perspektīvas atbilstoši ilgtspējīgas attīstības pamatnostādņem. Par vienu no Latvijas ilgtermiņa attīstības prioritātēm tiek atzīta valsts telpiskā attīstība. Tā paredz veicināt pilsētu kā galveno reģionu un valsts sociāli ekonomiskās izaugsmes centru un virzītājspēku attīstību, stiprināt pilsētu un lauku teritoriju savstarpējo sadarbību un mijiedarbību darba vietu nodrošināšanā un pakalpojumu sniegšanā, kā arī atbalstīt pilsētu kā valsts attīstības centru funkcionālo tīklu veidošanos [7]. ES un citu attīstītāko valstu prakse liecina, ka iepriekš minēto uzdevumu veiksmīga izpilde lielā mērā atkarīga no stratēģiskās pieejas pilsētas attīstības plānošanas un pārvaldības procesiem. Tie veido pamatu darba apstākļu, dzīves kvalitātes un apkārtējās vides uzlabošanai pilsētas teritorijā, kā arī investīciju piesaistei un konkurētspējas paaugstināšanai konkrētai apdzīvotai vietai. Šāda pieeja tiek orientēta uz vietējiem un globālajiem draudiem un iespējām atbilstošas pilsētas attīstības politikas izstrādāšanu un īstenošanu, ievērojot attiecīgās pilsētas unikālās īpatnības, konkurētspējīgas priekšrocības un tās rīcībā esošos resursus.

Ņemot vērā, ka katras apdzīvotās vietas attīstības process ir atšķirīgs, pilsētas attīstības politikai jābalstās uz pašreizējās situācijas analīzi un pozitīvo efektu attīstības tendencēm pilsētā. Tai jābūt vērstai uz vēlamās situācijas sasniegšanu paredzētajā laika periodā pilsētas ekonomikas, sociālās, kultūras, vides u. c. jomās. Lai to sasniegtu, vairāk jākoncentrējas uz uzņēmējdarbības vidi pilsētās un tās attīstības veicināšanas un konkurētspējas paaugstināšanas iespējām.

Mūsdienu sociāli ekonomiskā situācija prasa no uzņēmējdarbības vides pilsētās spēju adaptēties un pielāgoties demogrāfiskajām, ekoloģiskajām, politiskajām u. c. norisēm, kā arī nodrošināt saimnieciskās darbības īstenošanas apstākļu attīstības politikas veidošanu un īstenošanu tādā veidā, lai maksimāli efektīvāk reaģētu uz izmaiņām apkārtējā pasaulē. Līdz ar to, Latvijā pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas politikai jābūt nodrošinātai, savstarpēji mijiedarbojoties valsts varas un pārvaldes institūcijām, uzņēmējiem un iedzīvotājiem atbilstoši ilgtspējīgas attīstības principiem un prioritātēm. Visu interešu grupu iesaistīšana uzņēmējdarbības vides ilgtermiņa attīstības plānošanā ir būtiski nozīmīga. Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības politikai jābūt orientētai uz resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu, saimnieciskās darbības īstenošanas apstākļu tālāko pilnveidošanu, darba apstākļu uzlabošanu pilsētas iedzīvotājiem, uzņēmējdarbības vides pievilcīguma un konkurētspējas paaugstināšanu u. c.

Promocijas darba tēmas aktualitāti nosaka pilsētu un to teritorijās izvietoto uzņēmumu nozīmes palielināšanās valsts tautsaimniecībā. Individu sociālā un telpiskā mobilitāte,

informācijas un komunikācijas tehnoloģiju ieviešana uzņēmējdarbības praksē un citi faktori ievērojami paplašina uzņēmēju izvēles iespējas, kur īstenojot savu saimniecisko darbību un investēt līdzekļus. Līdz ar to urbanizēto teritoriju vietējām pašvaldībām arvien nozīmīgāks kļūst jautājums par uzņēmējdarbībai labvēlīgas un konkurētspējīgas vides radīšanas iespējām.

Promocijas darba mērķis un uzdevumi

Ņemot vērā promocijas darba tēmas aktualitāti, tika noteikts šāds darba **mērķis** – izpētīt uzņēmējdarbības vides konkurētspējas nozīmīgākās dimensijas, tajā skaitā Latvijas pilsētās, izpētīt tās paaugstināšanai urbanizēto teritoriju pašvaldībām pieejamos instrumentus, izstrādāt pilsētu vietējām pārvaldēm priekšlikumus instrumentu izvēlei un pielietošanas efektivitātes paaugstināšanai.

Promocijas darba mērķa sasniegšanai tika noteikti šādi galvenie **uzdevumi**:

- 1) izpētīt un analītiski izvērtēt uzņēmējdarbības vidi pilsētās un tās attīstības procesus;
- 2) izanalizēt pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības makroekonomiskos rādītājus;
- 3) izpētīt un analītiski izvērtēt pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības pozitīvos un negatīvos efektus;
- 4) izpētīt pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspēju un analītiski izvērtēt to ietekmējošos faktorus;
- 5) izpētīt un analītiski izvērtēt uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas iespējas pilsētās;
- 6) identificēt pilsētu pašvaldībām pieejamos uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentus;
- 7) izstrādāt pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikāciju;
- 8) izstrādāt vienotu plānošanas pieeju pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēlei un pielietojumam;
- 9) izstrādāt informācijas sistēmas modeli pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas stratēģisko mērķu sasniegšanai;
- 10) izstrādāt priekšlikumus pilsētu vietējām pašvaldībām uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēlei un pielietošanai.

Promocijas darba pētījuma objekts un priekšmets

Promocijas darba pētījuma **objekts** ir uzņēmējdarbības vide pilsētās. Promocijas darba pētījuma **priekšmets** ir uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas nozīmīgākie aspekti pilsētās un konkurētspējas paaugstināšanā piemērojamie instrumenti.

Promocijas darba izstrādē pielietotās pētījuma metodes

Promocijas darba mērķa sasniegšanai un noteikto uzdevumu īstenošanai pielietotās vispārīgās zinātniskās pētniecības **metodes**, tādas kā analīzes un sintēzes, dedukcijas un

indukcijas, loģiskās un vēsturiskās pieejas, klasifikācijas, grafiskās, ekspertu novērtējuma, kā arī pētījumam atbilstošās kvantitatīvās metodes.

Promocijas darba izstrādes teorētiskais pamatojums

Par promocijas darba pētījuma **teorētisko pamatojumu** kalpo šādi nozīmīgākie informācijas avoti:

- Latvijas zinātnieku pētījumi un publikācijas, tādu kā A. Ābeltiņa, S. Babuškins, E. Dubra, I. Judrupa, I. Kasjanovs, I. Kotāne, M. Kļaviņš, O. Nikodemus, E. Vanags, I. Vilka, K. Mārtinsone, A. Neimane, I. Stūre, A. Ābele, J. Počs, J. Vanags, D. Bite, J. Daugavietis, I. Butulis, A. Zunda, J. Zaļoksnis, L. Apine, M. Pranka u. c.;
- ārzemju zinātnieku pētījumi un publikācijas, tādu kā A. V. Bruno (*A. V. Bruno*), R. Capello (*R. Capello*), V. Čarlzs (*V. Charles*), P. Klarks (*P. Clark*), P. Davidsons (*P. Davidsson*), M. Fritčs (*M. Fritsch*), D. B. Audretčs (*D. B. Audretsch*), N. Bosma (*N. Bosma*), P. Koke (*P. Cooke*), M. Heidenreičs (*M. Heidenreich*) u. c.;
- Latvijas un starptautisko organizāciju statistiskie izdevumi, tādu kā LR Centrālā statistikas pārvalde (*CSP*), Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (*Organization for Economic Co-operation and Development, OECD*), Pasaules banka (*World Bank*) u. c.

Tiesiskā un institucionālā regulējuma atspoguļošanai zinātniskā pētījuma jomā tiek izmantoti šādi nozīmīgākie informācijas avoti:

- LR un ES normatīvie akti;
- LR un ES attīstības plānošanas dokumenti;
- LR un ES attīstības politikas dokumenti u. c.

Promocijas darba zinātniskās novitātes un galvenie rezultāti

Promocijas darba nozīmīgākās zinātniskās novitātes un galvenie zinātniskā pētījuma rezultāti ir šādi:

- 1) izpētītas un analītiski izvērtētas Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības tendences, problēmas un perspektīvas, balstoties uz vietējo pašvaldību ekspertu un uzņēmēju vērtējumu par dzīves un darba apstākļiem valsts urbanizētajās teritorijās;
- 2) izpētītas un analītiski izvērtētas Latvijas urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides konkurētspējas PESTE dimensijas: P – politiskā, E – ekonomiskā, S – sociālā, T – tehnoloģiskā un Ek – ekoloģiskā dimensijas, identificējot saimnieciskās darbības draudus un iespējas to novēršanai;
- 3) izstrādāta jēdziena „*pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspēja*” definīcija, kurā apvienoti uzņēmumu komerciālo un sabiedrisko uzdevumu izpildei urbanizētajās teritorijās nozīmīgākie apstākļi, faktori un priekšnoteikumi;

- 4) izstrādāta jēdziena „*pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instruments*” definīcija, identificējot pilsētu vietējo pārvalžu brīvprātīgas iniciatīvas, darbības un atbalsta veidus uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai;
- 5) izstrādāta urbanizēto teritoriju vietējām pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikācija, pamatojoties uz publisko tiesību jomā pilsētu pašvaldību kompetencē esošajām funkcijām;
- 6) izstrādāta vienotā plānošanas pieeja pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai, ievērojot laika faktoru, kā arī urbanizēto teritoriju vietējām pašvaldībām pieejamo instrumentu izvēles un pielietojuma aspektus;
- 7) izstrādāts informācijas sistēmas modelis urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas stratēģisko mērķu sasniegšanai, izdalot svarīgākās stratēģisko mērķu grupas un apakšgrupas.

Promocijas darba hipotēze un izvirzāmās tēzes

Ņemot vērā zinātniskā pētījuma objekta un priekšmeta formulējumu, promocijas darbā izvirzīta šāda **hipotēze** – uzņēmējdarbības vides konkurētspēju Latvijas pilsētās lielā mērā nosaka valsts reģionālās attīstības politika un vietējo pašvaldību rīcībā esošo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanā piemērojamo instrumentu klāsts, atbilstošāko instrumentu pareiza izvēle un pielietošanas efektivitāte, vietējām pārvaldēm reaģējot uz izmaiņām vietējā un globālajā ekonomikas sistēmā.

Promocijas darba aizstāvēšanai izvirzāmās tēzes:

1. tēze – PESTE metodes sniegto iespēju izmantošana pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izpētē var palīdzēt Latvijas pilsētu vietējām pašvaldībām iegūt pilnīgāku priekšstatu par saimnieciskās darbības īstenošanas apstākļiem urbanizētajās teritorijās;

2. tēze – Latvijas urbanizēto teritoriju vietējo pašvaldību pielietoto uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasificēšana var sniegt pilsētu vietējām pārvaldēm atbalstu atbilstošāko instrumentu izvēlē, reaģējot uz izmaiņām vietējā un globālajā ekonomikas sistēmā;

3. tēze – Latvijas urbanizēto teritoriju vietējo pašvaldību turpmākas rīcības plānošana saimnieciskās darbības uzlabošanas jomā atbilstoši izstrādātajai plānošanas pieejai un stratēģisko mērķu informācijas sistēmai var veicināt uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanos Latvijas pilsētās.

Publikācijas

Promocijas darba rezultāti publicēti šādos vispāratzītos recenzējamajos zinātniskajos izdevumos:

- 1) Grizāns J., Vanags J. Būvniecības nozares loma pilsētvides ilgtspējīgā attīstībā // RTU zinātniskie raksti. 3. sēr., Ekonomika un uzņēmējdarbība. – 17. sēj., – Rīga: RTU Izdevniecība (2008.) – 18.–27. lpp., ISSN 1407-7337. Publikācija ir iekļauta

- starptautiski citējamā žurnālā *VINITI RAN* un starptautiskajās datu bāzēs *EBSCO* un *CSA*;
- 2) Grizāns J. Urban Issues and Solutions in the Context of Sustainable Development. – Esbjerg: Department of Environmental and Business Economics of the University of Southern Denmark (2009) – p. 51, ISSN 1399-3224;
  - 3) Grizāns J., Vanags J. Videi draudzīga būvniecība – nozīmīgs būvniecības nozares attīstības aspekts // RTU zinātniskie raksti. 3. sēr., Ekonomika un uzņēmējdarbība. – 18. sēj. – Rīga: RTU Izdevniecība (2009.) – 26.–40. lpp., ISSN 1407-7337, Publikācija ir iekļauta starptautiski citējamā žurnālā *VINITI RAN* un starptautiskajās datu bāzēs *EBSCO* un *CSA*;
  - 4) Grizāns J., Vanags J. Pilsētu ilgtspējīga attīstība un tās nozīme valsts ekonomiskā izaugsmē // 50. RTU Starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums – Rīga: RTU Izdevniecība (2009.) – 325.–333. lpp., ISBN 978-9984-32-173-8 (CD), Publikācija ir iekļauta starptautiski citējamā žurnālā *VINITI RAN* un starptautiskajās datu bāzēs *EBSCO* un *CSA*;
  - 5) Grizāns J., Vanags J. Vietas mārketingu un tā nozīme pilsētas ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā // Latgales Tautsaimniecības pētījumi. Sociālo zinātņu žurnāls – Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, Ekonomikas fakultāte, Latgales Tautsaimniecības pētījumu institūts (2010.) – 142.–156. lpp., ISSN 1691-5828;
  - 6) Grizāns J., Vanags J. Perspectives of the Modelling of the Latvian Rural – Urban Partnership at the Context of Sustainable Development // Economic Science for Rural Development. Proceedings of the International Scientific Conference № 23 – Jelgava: Latvia University of Agriculture (2010) – pp. 63–69, ISSN 1691-3078, ISBN 978-9984-9997-3-9, Abstracted / Indexed: *AGRIS*, *EBSCO*;
  - 7) Grizāns J., Vanags J. Pilsētu ilgtspējīgas attīstības plānošanas un pārvaldīšanas aspekti mūsdienās // RTU zinātniskie raksti. 3. sēr., Ekonomika un uzņēmējdarbība. – 20. sēj. – Rīga: RTU Izdevniecība (2010.) – 51.–58. lpp., ISSN 1407-7337, Publikācija ir iekļauta starptautiski citējamā žurnālā *VINITI RAN* un starptautiskajās datu bāzēs *EBSCO* un *CSA*;
  - 8) Grizāns J., Vanags J. Sustainable Urban Development: Interaction between Business, Society and State // Economics and Management: 2010, Kaunas: Kaunas University of Technology (2010) – pp. 1099–1105, ISSN 1822-6515 (CD), Abstracted / Indexed: *EBSCO*;
  - 9) Grizāns J., Vanags J. Pilsētvides funkcionālās transformācijas tendences globālo pārmaiņu laikmetā // 10. starptautiskās zinātniski metodiskās konferences „*Cilvēks un vide*” rakstu krājums. – Liepāja: Liepājas universitāte (2010.) – 54.–60. lpp. ISBN 978-9984-864-28-0;
  - 10) Grizāns J., Vanags J. Policentriskums kā Eiropas Savienības stratēģiskā prioritāte un tā attīstības veicināšana Latvijā // Daugavpils Universitātes 52. starptautiskās

zinātniskās konferences materiāli. – Daugavpils: Daugavpils universitāte (2010.) – 1048.–1056. lpp., ISBN 978-9984-14-521-1 (CD);

- 11) Grizāns J., Vanags J. Possibilities of the Integration of the Method of the Ecologically Oriented Independent Scientific Research in the Study Process //Scientific Journal of Riga Technical University. Ser. № 13, Environmental and Climate Technologies. – Riga: Publishing Office of RTU (2010) – pp. 42–48, ISSN 1691-5208, Abstracted / Indexed: *AGRIS, EBSCO*;
- 12) Grizāns J., Vanags J. Cooperation between Local Authorities and Communities in the Area of Sustainable Urban Development // New Socio-Economic Challenges of Development in Europe 2010. Proceedings of the International Conference. – Riga: University of Latvia (2010) – pp. 285–291, ISSN 978-9984-45-363-7;
- 13) Grizāns J., Tambovceva T. Aspects for Assessment of Sustainable Rural Development in Latvia // Economic Science for Rural Development. Proceedings of the International Scientific Conference № 26 – Jelgava: Latvia University of Agriculture (2011) – pp. 221–229, ISSN 1691-3078, ISBN 978-9984-9997-7-7, Abstracted / Indexed: *ISI Web of Knowledge, AGRIS, EBSCO*;
- 14) Grizāns J., Auziņš A., Vanags J. Green Infrastructure Development – Challenge of the Modern Urban Dynamic Growth // Scientific Journal of RTU. 3. series., *Ekonomika un uzņēmējdarbība*. – 22. vol. (2012), pp. 51–58, ISSN 1407-7337, ISSN 2255-8756, Abstracted / Indexed: *EBSCO, ProQuest, Versita, VINITI*.
- 15) Grizāns, J., Vanags, J. Revitalization and Development of the Green Real Estate of Riga City // *Baltic Journal of Real Estate Economics and Construction Management*. Nr. 1, 2013, pp. 29–36, ISSN 2255-9604, ISSN 2255-9671.

Ziņojumi zinātniskās konferencēs un semināros

Promocijas darba rezultāti referēti šādās starptautiskās zinātniskās konferencēs:

- 1) Rīgas Tehniskās universitātes 50. starptautiskā zinātniskā konference „*Ekonomika un uzņēmējdarbība*”. – Rīga: Rīgas Tehniskā universitāte, 2009. gada 14.–16. oktobrī. Referāts „Latvijas pilsētu sociāli ekonomiskās attīstības problēmas un tendences”;
- 2) 11. starptautiskā zinātniskā konference “*Ekonomikas zinātne – lauku attīstībai 2010*”. – Jelgava: Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 2010. gada 22.–23. aprīlī. Referāts „Perspectives of the Modelling of the Latvian Rural – Urban Partnership at the Context of Sustainable Development”;
- 3) 15. starptautiskā zinātniskā konference „*Ekonomika un vadība 2010*”. – Rīga: Kauņas Tehnoloģiskā universitāte, Ekonomikas un vadības fakultāte; Kaļiņingradas Valsts Tehniskā universitāte, Ekonomikas fakultāte; Rīgas Tehniskā universitāte, Inženierekonomikas un vadības fakultāte, Brno Tehnoloģiskā universitāte, Biznesa

- un vadības fakultāte, 2010. gada 22.–23. aprīlī. Referāts „Sustainable Urban Development: Interaction between Business, Society and State”;
- 4) starptautiskā zinātniskā konference „*Tautsaimniecības attīstības problēmas un risinājumi*”. – Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, Ekonomikas fakultāte, Latgales Tautsaimniecības pētījumu institūts, 2010. gada 15. aprīlī. Referāts „Vietas mārketingu un tā nozīme pilsētas ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā”;
  - 5) Daugavpils Universitātes 52. starptautiskā zinātniskā konference. – Daugavpils: Daugavpils Universitāte, 2010. gada 14.–16. aprīlī. Referāts „Policentriskums kā Eiropas Savienības stratēģiskā prioritāte un tā attīstības veicināšana Latvijā”;
  - 6) 10. starptautiskā zinātniskā konference „*Cilvēks un Vide*”. – Liepāja: Liepājas Universitāte, 2010. gada 20.–21. maijā. Referāts „Pilsētvides funkcionālās transformācijas tendences globālo pārmaiņu laikmetā”;
  - 7) starptautiskā zinātniskā konference „*Jaunie sociāli ekonomiskās attīstības izaicinājumi Eiropā 2010*”. – Rīga: Latvijas Universitāte, CEDIMES Institūts, Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija, 2010. gada 7.–9. oktobrī. Referāts „Cooperation between Local Authorities and Communities in the Area of Sustainable Urban Development”;
  - 8) Rīgas Tehniskās universitātes 51. starptautiskā zinātniskā konference „*Ekonomika un uzņēmējdarbība*”. – Rīga: Rīgas Tehniskā universitāte, 2010. gada 15. oktobrī. Referāts „Pilsētu ilgtspējīgas attīstības plānošana un pārvaldīšana mūsdienu urbanizācijas un globalizācijas procesu apstākļos”;
  - 9) 4. starptautiskā konference “*Vides zinātne un izglītība Latvijā un Eiropā: No zaļiem projektiem līdz zaļai sabiedrībai*”. – Jelgava: Latvijas Vides zinātnes un izglītības padome, Latvijas Republikas Vides ministrija, Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 2010. gada 22. oktobrī. Referāts „Possibilities of the Integration of the Method of the Ecologically Oriented Independent Scientific Research in the Study Process”;
  - 10) 12. starptautiskā zinātniskā konference “*Ekonomikas zinātne – lauku attīstībai 2011*”. – Jelgava: Latvijas Lauksaimniecības universitāte, 2010. gada 28.–29. aprīlī. Referāts „Aspects for Assessment of Sustainable Rural Development in Latvia”;
  - 11) Rīgas Tehniskās universitātes 52. starptautiskā zinātniskā konference „*Ekonomika un uzņēmējdarbība*”. – Rīga: Rīgas Tehniskā universitāte, 2010. gada 4.–7. oktobrī. Referāts „Green Infrastructure Development – Challenge of the Modern Urban Dynamic Growth”;
  - 12) Apvienotais Pasaules latviešu zinātnieku 3. kongress „*Zinātne, sabiedrība un nacionālā identitāte*”. – Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmija, Latvijas Universitāte, Rīgas Tehniskā universitāte, Rīgas Latviešu Biedrība, 2011. gada 24.–27. oktobrī. Referāts „Zaļās infrastruktūras elementu iekļaušanas iespējas mūsdienu pilsētvidē”;

- 13) Rīgas Tehniskās universitātes 150 gadu jubilejai veltītā 53. starptautiskā zinātniskā konference un 1. pasaules inženieru un RPI/RTU absolventu kongress „*Scientific Conference on Economics and Entrepreneurship*” (SCEE'2012). – Rīga: Rīgas Tehniskā universitāte, 2012. gada 11.–12. oktobrī. Referāts „Revitalization and Development of the Green Real Estate of Riga City” un referāts „Socially Economical and Ecological Aspects of the Interactivity of Development of Cities and Regions”;
- 14) Rīgas Tehniskās universitātes 150 gadu jubilejai veltītā Liepājas filiāles starptautiskā zinātniskā konference „*Ostas un cietokšņa pilsēta Liepāja – identitāte un attīstība*”. – Rīga: Rīgas Tehniskās universitātes Liepājas filiāle, 2012. gada 31. oktobrī – 3. novembrī. Referāts „Development of Riga as Port City”.

Promocijas darba pētījuma rezultātu aprobācija un praktiskais pielietojums

Promocijas darba ietvaros īstenotā pētījuma rezultāti aprobēti un praktiski pielietoti, īstenojot fundamentāli lietišķos projektus, izstrādājot Rīgas pilsētas pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentus, integrējot radītas jaunas zināšanas studiju vidē, kā arī uzlabojot sabiedrības izpratni par pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspēju un tās paaugstināšanā piemērojamajiem instrumentiem.

- **fundamentāli lietišķo projektu īstenošana** – zinātniskā pētījuma ietvaros iegūtās atziņas par uzņēmējdarbības vides attīstības iespējām pilsētu teritorijās tika praktiski pielietotas Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) fundamentāli lietišķo projektu „*Pilsētu un reģionu attīstības mijiedarbības sociāli ekonomiskie un ekoloģiskie aspekti*” (FLPP-2011/28, (B2)) un „*Finansēšanas modeļi dzīvojamā fonda renovācijai Latvijā*” (FLPP-2011/27, (B2)) īstenošanā 2011. gadā;

- **pētījuma rezultātu izmantošana Rīgas pilsētas pašvaldības teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādē** – pētījuma ietvaros izstrādātā uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikācija tika pielietota Rīgas pilsētas attīstības programmas jaunajam plānošanas termiņam 2014.–2020. gadam izstrādē, Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam aktualizācijā, kā arī Uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju tematiskā plānojuma izstrādē jauna Rīgas teritorijas plānojuma 2018.–2030. gadam izstrādes ietvaros;

- **pētījuma rezultātu integrēšana studiju vidē** – pētījuma ietvaros radīto zinātnisko izstrādņu par uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides radīšanas iespējām pilsētu teritorijās iekļaušana mācību procesā RTU Inženierekonomikas un vadības fakultātē un Datorzinātnes un informācijas tehnoloģijas fakultātē lasītajos studijuursos „*Ekoloģijas sistēmu vadīšana*”, „*Ekoloģijas vadīšana*”, „*Būvniecības plānošana un organizēšana*”, „*Būvniecības vadīšana*”, kā arī atsevišķās lekcijās Dienviddānijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātē studiju kursā „*Uzņēmumu sociālā atbildība*” ietvaros, tādējādi nodrošinot mācību priekšmetu satura pilnveidošanu un sasaisti ar uzņēmējdarbības praksi;

▪ **sabiedrības iepazīstināšana ar pētījuma nozīmīgākajiem rezultātiem** – tiešas saiknes ar sabiedrību veidošanai starptautisko ES Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Eiropas Kaimiņattiecību un Partnerības instrumenta līdzfinansēto projektu „Pievilcīgas un dinamiskas sabiedrības izveide kopīgi ar iedzīvotājiem” (CADDIES) un „Baltijas jūras reģiona valstu vietējās un reģionālās attīstības izaicinājumi un iespējas klimata pārmaiņu ietekmē” (Baltic Climate) ietvaros tika sagatavotas publikācijas par vietējo iedzīvotāju līdzdalības nozīmīgumu un iespējām pilsētu ilgtspējīgā attīstībā. Tāpat pētījuma ietvaros iegūtie rezultāti kalpoja par pamatu informatīvo materiālu sagatavošanai sabiedrības izpratnes attīstīšanai par siltumnīcas efekta gāzu emisiju samazināšanas nozīmi un iespējām LR Valsts budžeta programmas „Klimata pārmaiņu finanšu instruments” finansētā projekta „16 publikāciju cikla „Energoefektīva un vidi saudzējoša būvniecība – no plānošanas līdz realizācijai” ietvaros.

Promocijas darba apjoms un saturs

Promocijas darbs ir patstāvīgs zinātnisks pētījums, kas izstrādāts un uzrakstīts latviešu valodā. Promocijas darbs sastāv no ievada, 3 nodaļām, 34 apakšnodaļām, secinājumiem un priekšlikumiem. Darba kopējais apjoms 149 lappuses. Darbā iekļauti 29 attēli un 17 tabulas, kas paskaidro un ilustrē pētījuma saturu. 12 pielikumi uz 37 lappusēm papildina promocijas darba saturu. Promocijas darba izstrādei izmantoti 140 informācijas avoti.

Promocijas darbam ir šāds saturs:

Izmantotie saīsinājumi.....	7
Galveno lietoto terminu skaidrojums	8
Ievads	9
1. UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDE PILSĒTĀS UN TĀS KONKURĒTSPĒJA	20
1.1. Uzņēmējdarbības vide pilsētās un tās attīstība	20
1.2. Uzņēmējdarbības vides attīstība Latvijas pilsētās	24
1.3. Pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības makroekonomiskie rādītāji	28
1.3.1. Strādājošo skaita izmaiņas	29
1.3.2. Pašnodarbināto un komersantu skaita izmaiņas	30
1.3.3. Uzņēmumu skaita izmaiņas.....	32
1.4. Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspēja un tās novērtēšana	35
1.4.1. Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspēja Baltijas valstīs.....	35
1.4.2. Uzņēmējdarbības vides konkurētspēja Latvijas pilsētās	39
1.4.2.1. Konkurētspējas politiskā dimensija	42
1.4.2.2. Konkurētspējas ekonomiskā dimensija	45
1.4.2.3. Konkurētspējas sociālā dimensija	48
1.4.2.4. Konkurētspējas tehnoloģiskā dimensija.....	51
1.4.2.5. Konkurētspējas ekoloģiskā dimensija	54

2. PILSĒTU UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDES ATTĪSTĪBAS IESPĒJAS 57

2.1. Pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības modeļi	57
2.2. Uzņēmējdarbības vides attīstības procesi pilsētu teritorijās.....	62
2.3. Analītiskās pieejas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības izpētei.....	66
2.4. Sistēmiskā pieeja pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai ..	70
2.5. Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspēju ietekmējošie faktori	73
2.5.1. Faktoru kopuma novērtējums.....	73
2.5.2. Pilsētu uzņēmējdarbības vides ilgtermiņa attīstības plānošana.....	77
2.5.3. Uzņēmējdarbības teritoriju attīstības plānošana pilsētās.....	81
2.5.4. Pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības ietekmes novērtēšana.....	85

3. PILSĒTU UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDES KONKURĒTSPĒJAS PAAUGSTINĀŠANAS INSTRUMENTI, TO IZVĒLE UN PIELIETOŠANA 89

3.1. Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izpēte ...	89
3.2. Instrumentu klasifikācijas izstrāde	94
3.2.1. Instrumentu klasifikācijas izstrādes priekšnoteikumi	94
3.2.2. Instrumentu klasifikācijas shēma	97
3.3. Instrumentu izvēles un pielietojuma plānošanas vienotās pieejas izstrāde	106
3.4. Instrumentu sasaiste ar pilsētu attīstības stratēģiskajiem mērķiem.....	112
3.5. Instrumentu pielietojuma rezultātu izpēte un ekspertu novērtējums.....	119
3.5.1. Instrumentu pielietošanas prioritāšu noteikšana	121
3.5.2. Instrumentu pielietošanai nepieciešamo resursu novērtējums	125
3.5.3. Instrumentu pielietošanu kavējošo faktoru novēršanas iespējas	128
3.6. Instrumentu pielietojuma rezultātu kvantitatīvais novērtējums	130
Secinājumi un priekšlikumi.....	137
Bibliogrāfiskais saraksts.....	141

PIELIKUMI

Promocijas darba **pirmajā nodaļā** tiek pētīti pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības teorētiskie aspekti, Latvijas urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides attīstības makroekonomiskie rādītāji, kā arī analītiski novērtētas Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas PESTE dimensijas.

Promocijas darba **otrajā nodaļā** tiek analītiski izvērtētas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības iespējas, tostarp tiek izpētīti uzņēmējdarbības vides attīstības modeļi un procesi, pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspēja un to ietekmējošie faktori.

Promocijas darba **trešajā nodaļā** tiek izklāstīti Latvijas pilsētu vietējām pašvaldībām pieejamie uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti, sniegti to klasificēšanas rezultāti, kā arī izklāstīti priekšlikumi instrumentu izvēlei un pielietošanai, tostarp instrumentu sasaiste ar urbanizēto teritoriju attīstības stratēģiskajiem mērķiem.

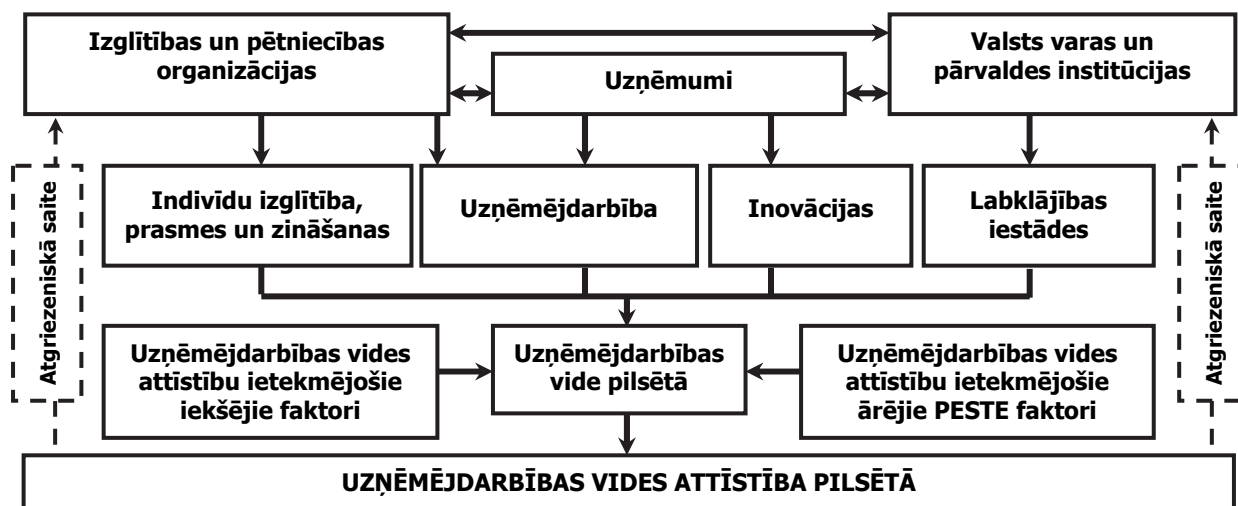
Promocijas darba **nobeigumā** doti secinājumi, priekšlikumi, pievienots bibliogrāfiskais saraksts un pielikumi.

Atslēgas vārdi: uzņēmējdarbības vide pilsētās, uzņēmējdarbības vides konkurētspēja, konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti, vietējās pašvaldības.

DARBA GALVENĀS ZINĀTNISKĀS IZSTRĀDNES

1. UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDE PILSĒTĀS UN TĀS KONKURĒTSPĒJA

Ārvalstu pētnieki E. L. Glaesers (*E. L. Glaeser*), S. S. Rosenthals (*S. S. Rosenthal*) un W. C. Strange (*W. C. Strange*) [25, 1. lpp.] uzsver, ka pilsētas teritorijai raksturīga vide ietekmē uzņēmēju lēmumu pieņemšanu par saimnieciskās darbības uzsākšanas un īstenošanas vietas izvēli. Savukārt uzņēmējdarbības ilglaicīgas funkcionēšanas panākumi veicina vietējās ekonomikas attīstību. Uzņēmējdarbības vide tiek uzskatīta par vienu no nozīmīgākajām mūsdienu pilsētas saimniecības komponentēm. Ārzemju zinātnieki P. D. Reynolds (*P. D. Reynolds*) un R. T. Kurtins (*R. T. Curtin*) [37, 3. lpp.] vērš uzmanību uz to, ka uzņēmējdarbība mūsdienās tiek uzskatīta par vēlamu pilsētas sistēmas elementu, kam pastāvīgi piesaistīta liela sabiedrības uzmanība. Ļoti bieži tā tiek interpretēta kā risinājums plašajam sociāli ekonomisko un ekoloģisko problēmu spektram, ar ko saskaras mūsdienu pilsētas. Uzņēmējdarbības intensitātes līmenis kalpo kā indikators, kas liecina par pilsētas un uzņēmējdarbības vides atbilstību uzņēmēju un investoru darbības mērķiem. Tas nozīmē, ka, jo augstāks ir uzņēmējdarbības intensitātes līmenis pilsētas teritorijā un, jo lielāka ir konkrētās pilsētas uzņēmējdarbības vides pievilcība, jo lielāki ir nodokļu ieņēmumi pilsētas budžetā, kas var tikt izlietoti sociāli ekonomisko un ekoloģisko jautājumu risināšanai. Jāatzīmē, ka pēc Dienviddānijas universitātes profesora A. P. Korneta (*A. P. Cornett*) [21, 238. lpp.] atzinumiem pilsētu izaugsme nav neatkarīgs ārējais fenomens, bet drīzāk parādība, kas ir vairāk vai mazāk atvasināta no vietējo uzņēmēju spējām veidot ienākumus. Otto Beisheima vadības skolas profesors D. B. Audretčs (*D. B. Audretsch*) [16, 179. lpp.] norāda uz to, ka tradicionālos ekonomiskās izaugsmes modeļos uzmanība galvenokārt tiek akcentēta uz darbaspēku un kapitālu kā attīstības virzītājspēkiem. Mūsdienās izaugsmes modeļos tiek novērots ievērojami plašāks attīstības virzītājspēku spektrs, kurā ietilpst gan materiālie, gan nemateriālie faktori. Tas nozīmē, ka pilsētu spējas ieviest inovācijas un jauninājumus to uzņēmējdarbības vidē ir nozīmīgākie faktori apdzīvotās vietas sociāli ekonomiskajā un teritoriāli telpiskajā attīstībā. Šī iemesla dēļ, lielāka ekonomikas zinātnes uzmanība būtu jāvelta vides, kas veicina mazo, vidējo un lielo uzņēmumu novatorisko uzņēmējdarbības praksi, attīstībai. Viens no būtiskākajiem faktoriem šajā procesā ir pilsētvides uzņēmējdarbības veicināšanas spēja, kā arī uzņēmēju spēja radīt jauninājumus pilsētas teritorijā un ārpus tās robežām. Minētā pieeja pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstībai shematiski atspoguļota 1.1. attēlā.

1.1. att. Pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības virzītājspēki un faktori

Avots – autora izstrādāts attēls, izmantojot [19, 241. lpp.]

Kā redzams 1.1. attēlā, pie galvenajiem pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības virzītājspēkiem tiek pieskaitīti: 1) cilvēku izglītība, iemaņas, prasmes un zināšanas; 2) uzņēmējdarbība; 3) inovācijas un 4) labklājības iestādes. Jāatzīmē, ka pēc Latvijas zinātnieku A. Tabuna, M. Dunska, P. Eglītes [12, 10. lpp.] uzskatiem cilvēku izglītība, prasmes un zināšanas veido cilvēka spēju un iemaņu kopumu, no kura atkarīgs viņa ekonomiskās un sociālās darbības potenciāls un ražīgums. Savukārt, ar labklājības iestādēm tiek saprastas valsts un pašvaldību institūcijas, kuru darbība tiek orientēta uz dzīves, darba un atpūtas apstākļu uzlabošanu pilsētas teritorijā. Galvenie dalībnieki, kas ietekmē iepriekš minēto virzītājspēku veidošanās nosacījumus un ietekmes raksturu ir izglītības un pētniecības organizācijas, uzņēmumi, kā arī valsts varas un pārvaldes institūcijas. Šajā kontekstā pilsētvides inovācijas un jauninājumi var tikt skatīti gan kā neatkarīgais mainīgais, gan kā atkarīgais mainīgais attiecībā uz politikas jomām, lai veicinātu inovatīvo uzvedību uzņēmējdarbības un izglītības nozarē. Pēc dāņu zinātnieka A. P. Korneta (*A. P. Cornett*) [21, 238. lpp.] atzinumiem tas norāda uz to, ka zināšanu un inovāciju nozīme uzņēmējdarbības vides attīstībā pilsētu teritorijās ir divējāda. Tuvākajā perspektīvā inovāciju un zināšanu radīšana kļūs par nepieciešamo instrumentu pilsētu pielāgošanai rūpniecības pārmaiņām procesā, kas izpaužas kā apdzīvotās vietas vēlme radīt konkurētspējīgo uzņēmējdarbības vidi. Ilgtermiņā inovācijas un zināšanas ir priekšnoteikumi veiksmīgai pilsētas ekonomiskās bāzes pārstrukturēšanai vietējā un reģionālajā mērogā, tādējādi, pilsētas pamatoti var uzskatīt par uzņēmējdarbības vides sistēmu, kuru veidojošie makroekonomiskā mēroga faktori un procesi ietekmē uzņēmuma saimniecisko darbību, to veidojošos mikroekonomiskā mēroga faktoros un procesus.

Pilsēta kā cilvēka saimnieciskās darbības vides sistēma nav homogēns veidojums. Tās struktūras sarežģītību nosaka plašs veidojošo apakšsistēmu spektrs – sociālā, ekonomiskā, ekoloģiskā, tiesiskā, institucionālā, tehnoloģiskā, radošā vide u. c. Pēc Latvijas zinātnieku K. Mārtinsones, A. Pīperes, D. Kamerādes [9, 16. lpp.] atzinumiem, fokusēšanās uz kāda no vides realitātes aspektiem, ļauj uzdot un risināt atšķirīgus pētnieciskos jautājumus un gūt atšķirīgas atbildes par to, kas ir vide. Tas nozīmē, ka ar pilsētu kā uzņēmējdarbības vides

attīstību saistītos jautājumus nepieciešams aplūkot no dažādu zinātņu viedokļa. Pēc Kolumbijas universitātes profesores S. Sassenas (*S. Sassen*) [38, xiii. lpp.] uzskatiem, pilsētās notiekošo procesu izpētei ir nepieciešama dažādu zinātņu rīcībā esošo pieeju un uzskatu integrācija.

Analizējot esošās zināšanas par uzņēmējdarbības vides attīstības vadību pilsētu teritorijās, nepieciešams atzīmēt vairākus fundamentālos pētījumus, kuru ietvaros tiek formulētas teorijas un skaidrotas likumsakarības starp uzņēmējdarbības apstākļiem un saimnieciskās darbības intensitātes līmeni un mērogu konkrētā ģeogrāfiski norobežotā teritorijā – pilsētā, reģionā, valstī. Tāpat, jāakcentē uzmanība uz virkni lietišķo pētījumu, kas piemēro fundamentālo pētījumu par pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības vadību rezultātus praktiskiem mērķiem, lai funkcionāli risinātu konkrētus uzdevumus uzņēmumu saimnieciskās darbības vides kvalitātes un pievilcīguma uzlabošanai. Atbilstoši ārzemju zinātnieku D. R. Gnuavali (*D. R. Gnyawali*) un D. S. Fogela (*D. S. Fogel*) [26, 43.–62. lpp.] piedāvātajai klasifikācijai, visi būtiskākie un jaunākie pētījumi var tikt sadalīti sekojošās pētījumu grupās:

1. grupa – gadījuma analīzes pētījumi par vispārīgiem uzņēmējdarbības vides apstākļiem urbanizētajās teritorijās;

2. grupa – aprakstošie pētījumi par uzņēmējdarbības vidi urbanizētajās teritorijās;

3. grupa – sakarību un salīdzinošie pētījumi par valsts politikas nozīmi uzņēmējdarbības vides attīstībā urbanizētajās teritorijās.

Pēc Eseksas universitātes profesora J. Mitra (*J. Mitra*) [33, 125. lpp.] uzskatiem, pirmās grupas pētījumos tiek atklāts un novērtēts normatīvi tiesiskais un institucionālais uzņēmējdarbības vides ietvars, kas var veicināt privāto uzņēmumu saimnieciskās darbības efektivitātes paaugstināšanos, pieredzējušo uzņēmēju darbības rezultātus, kvalificētā darbaspēka, piegādātāju un izplatītāju pieejamību, iespējas jaunu klientu piesaistīšanai un izejai jaunajos tirgos, kā arī starpuzņēmumu konkurences līmeni, valdības atbalstošo politiku un atbilstošās infrastruktūras attīstību. Pie šīs pētījumu grupas var tikt pieskaitīti tādu ārvalstu zinātnieku, kā A. V. Bruno (*A. V. Bruno*) un T. T. Tuebje (*T. T. Tyebjee*) [18, 288.–307. lpp.], Viktorijas universitātes profesora M. S. S. El-Namaki (*M. S. S. El-Namaki*) [22, 98.–106. lpp.], Klemsona universitātes profesora W. B. Gartnera (*W. B. Gartner*) [23, 696.–706. lpp.] u. c. pētījumi.

Izpētot aprakstošos un empīriskos uzņēmējdarbības vides pētījumus, jāsecina, ka tie norāda uz noteikumu un regulējuma zemo līmeni, plašu nodokļu un citu saimnieciskās darbības veicināšanas stimulu klāstu, kā arī uz apmācības un konsultēšanas pakalpojumu sniegšanu, lai veicinātu iesācēju izredzes. Pētījumu rezultātu analīze liecina, ka finanšu palīdzības, informācijas par uzņēmējdarbības attīstības jautājumiem trūkums, augstās nodokļu likmes un inflācijas nosacījumi var negatīvi ietekmēt uzņēmēju vēlmes un spējas dibināt jaunu uzņēmumu un uzsākt saimniecisko darbību konkrētā urbanizētā teritorijā. Savukārt, augstskolu, kas nodrošina apmācību un pētniecību, kā arī tādu faktoru kā pilsētvides kvalitāte, plaša spektra finanšu palīdzības avotu esamība u.tml. var veicināt augstu uzņēmējdarbības intensitātes līmeni pilsētu teritorijās.

Visbeidzot, trešās grupas pētījumos tiek analizēts un novērtēts kā dažādi valsts politikas pasākumi (piem., riska kapitāla fondu noteikumi, valsts un pašvaldību iepirkuma programmas, intelektuālā īpašuma aizsardzība, investīcijas izglītībā) var veicināt uzņēmējdarbību urbanizētajās teritorijās [32, 879.–891. lpp.]. Pie trešās pētījumu grupas var tikt pieskaitīti tādu ārvalstu zinātnieku, kā Lielbritānijas Durhāma universitātes profesora P. Vestheda (*P. Westhead*) [41, 103.–122. lpp.], amerikāņu zinātnieka B. Mokri (*B. Mokry*) [34, 169. lpp.] u. c. pētījumi.

Akcentējot uzmanību uz uzņēmējdarbības un ar to saistīto inovāciju nozīmīguma reģionālajā attīstībā izpēti, profesors J. Mitra (*J. Mitra*) [33, 125. lpp.] atzīmē, ka visu triju iepriekš minēto grupu pētījumi liecina, ka ievērojami lielāka jauno uzņēmumu dibināšanas iespējamība pastāv apstākļos, kas veicina pievilcīgas un labvēlīgas uzņēmējdarbības vides attīstību urbanizētajās teritorijās. Šie nosacījumi ievērojami palielina cilvēku uzticēšanos. Pirmkārt, pateicoties plašam iespēju spektram. Otrkārt, pateicoties prasmju, informācijas pieejamības un finanšu palīdzības apvienošanai, kļūst daudz vienkāršāk izmantot pastāvošās iespējas. Zināmā veidā šie nosacījumi liecina par uzņēmējdarbības vides stabilitāti konkrētā apdzīvotajā teritorijā.

Patlaban ar uzņēmējdarbības vides konkurētspējas izaicinājumiem pilsētu teritorijās saistītie jautājumi tiek plaši apspriesti gan starptautiskajās politiskajās, gan akadēmiskajās aprindās, lai attīstītu esošās zināšanas un praktiskos risinājumus uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai urbanizētajās teritorijās. Par to liecina plašs zinātnisko pētījumu klāsts, kuros tiek pierādīta pilsētu sociāli ekonomiskās un teritoriāli telpiskās izaugsmes faktoru pozitīvā ietekme uz uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanos urbanizētajās teritorijās. OECD pētījumos [35, 53.–81. lpp.] un [36, 39.–53. lpp.] pie nozīmīgākajiem uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanu pilsētu teritorijās ietekmējošajiem faktoriem tiek pieskaitīti uzņēmējdarbības uzsākšanas un īstenošanas pamatnosacījumi, profesionāli izstrādātā valdības politika, kultūrvides atbalsta līmenis u. c.

Analītiski izvērtējot Latvijas zinātnieku R. Ķīļa, K. Klāsona, S. Mūriņa [13, 113.–133. lpp.], L. Kūles, U. Oša, I. Stālidzānes [15, 31.–35. lpp.], A. Zobenā, T. Tisenkopfa, A. Kalniņa [14, 16.–19. lpp.] zinātniskās diskusijas par jautājumiem, kas skar uzņēmējdarbības vides veidošanos un attīstību pilsētu teritorijās, jāsecina, ka uzņēmējdarbības vides konkurētspēja un tās paaugstināšanā piemērojamie instrumenti ir salīdzinoši maz pētīts jautājums ekonomikas un vadības zinātnes nozarēs Latvijā. Promocijas darba ietvaros īstenotais pētījums tiek izstrādāts un realizēts, balstoties uz iepriekš minēto pētījumu ietvaros uzkrātajām atziņām, izdarītajiem secinājumiem un izstrādātajiem priekšlikumiem. Pētījums, kas tiek realizēts promocijas darba ietvaros, tiek īstenots kā loģisks turpinājums iepriekšējos gados veiktajiem pētījumiem ar mērķi iegūt jaunas atziņas, idejas un risinājumus uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai Latvijas pilsētu teritorijās.

2. PILSĒTU UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDES ATTĪSTĪBAS IESPĒJAS

Kā rāda ārvalstu zinātnieču E. Hamplovas (*E. Hamplová*) un K. Provaznikovas (*K. Provazniková*) [27, 1225. lpp.] pētījumu rezultāti, uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides radīšanas process var tikt skaidrots ne tikai kā stratēģiski nozīmīgs apdzīvotās vietas ekonomiskās izaugsmes mērķis, bet arī kā vietējās sabiedrības interešu atspoguļojums daudzajās tās dzīves un saimnieciskās darbības jomās. Konkurētspējīga uzņēmējdarbības vide, kas spēj piesaistīt vietējo un ārvalstu uzņēmēju uzmanību un izraisīt interesi uzsākt un īstenot saimniecisko darbību noteiktās pilsētas teritorijā, ir svarīgs priekšnoteikums nodarbinātībai, inovāciju radīšanai, pilsētu pašvaldību budžeta ieņēmumu apjoma palielināšanai u. c.

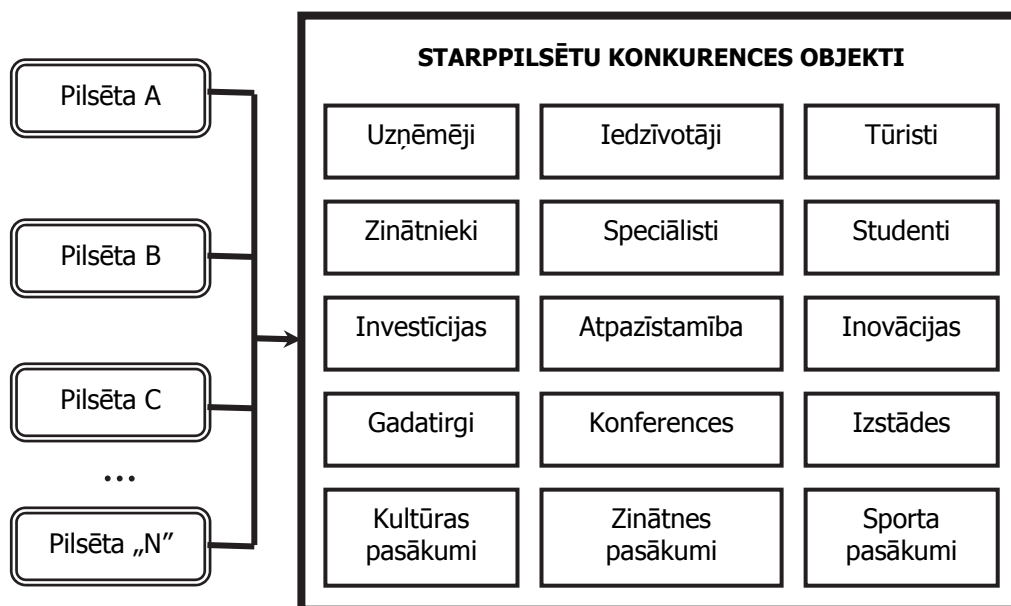
Uzņēmējdarbības vides konkurētspēja un to ietekmējošie faktori ir saturiski ļoti plaši jēdzieni. Tā, Latvijas zinātnieces E. Dubras [2, 15. lpp.] pētījumu rezultāti liecina, ka, vērtējot konkurētspējas jēdziena evolūciju, ir redzams, ka sabiedrības kopējam procesu uztvērumam un attiecīgā laikmeta vērtībām ir ārkārtīgi liela ietekme uz to, kāds konkurētspējas jēdziena formulējums tiek piedāvāts. Arī Starptautiskā vadības attīstības institūta (*International Institute for Management Development*) publicētajā IMD Konkurētspējas gadagrāmatā 2003 (*IMD's World Competitiveness Yearbook 2003*) [28, 609. lpp.] tiek uzsvērts, ka konkurētspēja ir viens no mūsdienu ekonomiskās domāšanas pamatjēdzieniem un tā lielākais devums klasiskajā ekonomikas teorijā ir tieši tas, ka konkurētspēja satur neekonomisku kategoriju (piem., izglītība, zinātne, politiskās un vērtību sistēmas) ekonomiskās sekas un to raksturo dinamiska un sistēmiskā pieeja ilgtermiņa labklājības nodrošināšanai iedzīvotājiem. Savukārt, IMD Konkurētspējas gadagrāmatā 2012 (*IMD's World Competitiveness Yearbook 2012*) [29, 502. lpp.] konkurētspēja tiek skaidrota kā ekonomikas zinātnes izpētes joma, kurā tiek analizēti nosacījumi, kas ietekmē nāciju iespējas veidot un attīstīt vidi, kas ļauj radīt vairāk labumu uzņēmējiem, kas tajā darbojas un vairāk labklājības cilvēkiem, kas tajā dzīvo. Citiem vārdiem sākot, ar konkurētspējas palīdzību ir iespējams noteikt un novērtēt cik veiksmīgi un radoši nācijām izdodas pārvaldīt to rīcībā esošos resursus un iespējas, lai paaugstinātu sabiedrības labklājības un pārticības līmeni.

Latvijas zinātniece I. Judrupa [4, 17. lpp.] pauž viedokli, ka konkurētspēja ir daudzlīmeņu jēdziens. Savā starpā konkurē visdažādākie subjekti – uzņēmumi, organizācijas, nozares, pilsētas, reģioni, valstis u.tml. Konkurences būtība visos ekonomiskajos līmeņos ir viena un tā pati – sacensības. Katra ekonomiskajā līmenī būs tikai atšķirīgs konkurences objekts – iedzīvotāji, uzņēmēji, investīcijas, pasākumi u.tml. Izpētot ārvalstu pētnieku V. Čarļa (*V. Charles*) un L. F. Zegara (*L. F. Zegarra*) [20, 5371.–5381. lpp.], S. Singhala (*S. Singhala*), S. Mc. Grela (*S. Mc. Greal*) un J. Berija (*J. Berry*) [39, 214.–222. lpp.], J. Džianga (*Y. Jianga*) un J. Shenba (*J. Shenb*) [30, 167.–174. lpp.] pētījumu rezultātus un sintezējot tos ar promocijas darba iegūtajiem atzinumiem, izstrādāts šāds pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas jēdziena skaidrojums:

pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspēja ir urbanizētajā teritorijā lokalizēto uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo politisko, ekonomisko, sociālo, tehnoloģisko, tiesisko, ētisko, kultūras, estētisko, vides un tautsaimniecības nozaru strukturālo apstākļu, faktoru un priekšnosacījumu kopuma spēja radīt uzņēmējdarbības uzsākšanai un īstenošanai ilgtermiņā labvēlīgu vidi.

Noteiktai pilsētas teritorijai raksturīga konkurētspēja ietekmē uzņēmēju stratēģisko lēmumu pieņemšanu saimnieciskās darbības uzsākšanas, īstenošanas un attīstības kontekstā attiecīgajā urbanizētajā teritorijā.

Indiānas universitātes profesora T. F. Gieruna (*T. F. Gieryn*) [24, 463.–496. lpp.] pētījumu rezultāti liecina, ka uzņēmējdarbības īstenošanas vieta nav tikai telpiska vai teritoriāla (ģeogrāfiska/kartogrāfiska) parādība. Uzņēmējdarbības īstenošanas vieta ir teritorija, kas atrodas noteiktā ģeogrāfiskā vietā attiecībā pret citām ģeogrāfiskām vietām, to veido fiziskā infrastruktūra (ēkas, ceļi, rūpnieciskās teritorijas, industriālie parki u.tml.) un cilvēku ikdienas pārvietošanās, uzturēšanās un saimnieciskās darbības īstenošanas trajektorijas, kā arī cilvēku vietai piešķirtās saimnieciskās nozīmes. Latvijas zinātnieki D. Bite, J. Daugavietis, I. Lāce u. c. [1, 98.–100. lpp.] pauž viedokli, ka mūsdienās indivīdu telpiskās piesaistes mērogi un prakses strauji mainās. Pateicoties pieaugošajai indivīdu sociālajai un telpiskajai mobilitātei, cilvēkiem rodas lielākas iespējas izvēlēties vietu, kur dzīvot, bet uzņēmumiem – vietu, kur īstenot saimniecisko darbību un investēt līdzekļus. Tāpēc urbanizētām teritorijām jākonkurē gan savā starpā, gan ar lauku teritorijām. Nozīmīgāko starppilsētu konkurences sacensību objektu apkopojums shematiski parādīts 2.1. attēlā.

2.1. att. Starppilsētu konkurences sacensību objektu apkopojums

Avots – autora izstrādāts attēls

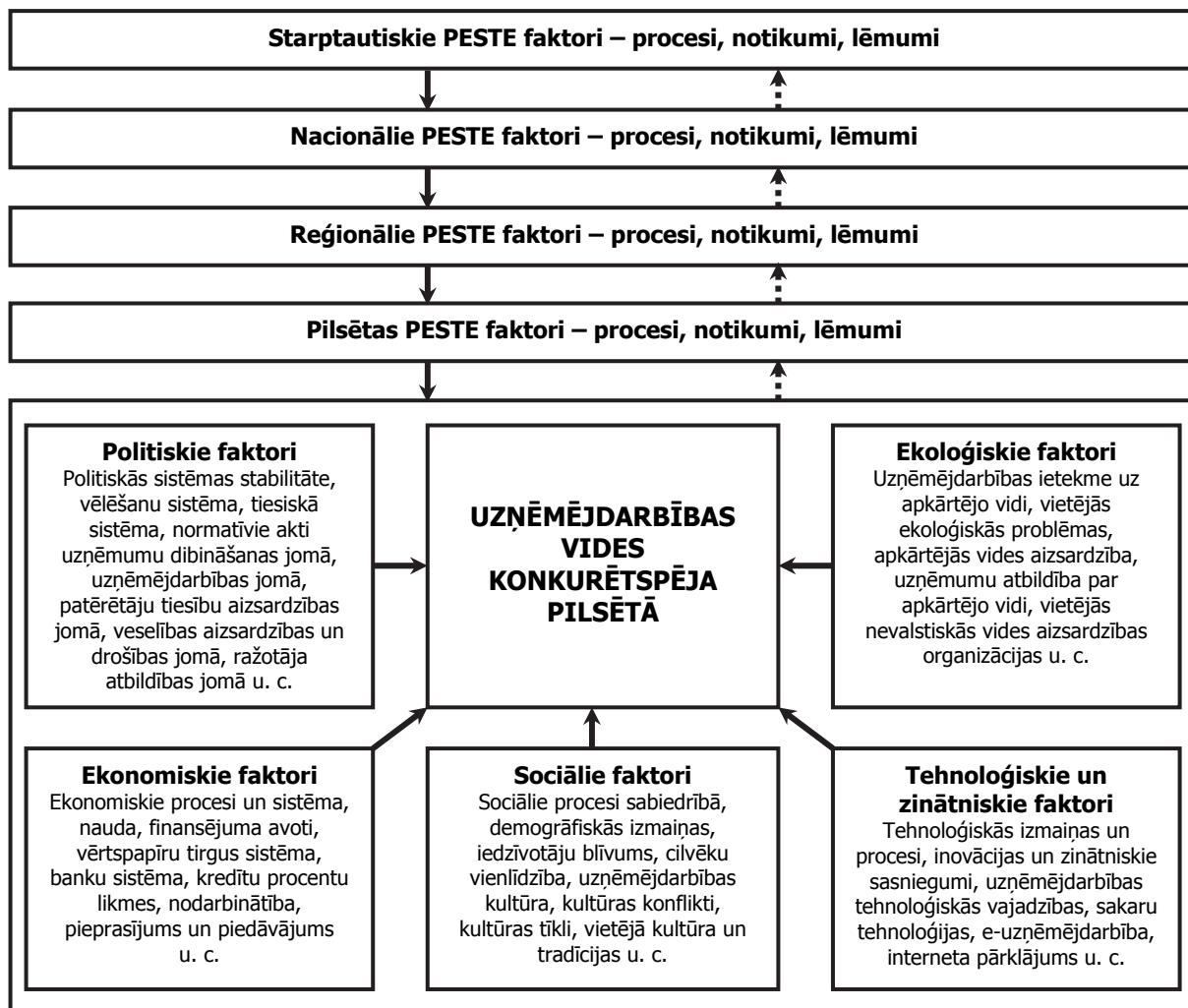
Kā redzams 2.1. attēlā, starppilsētu konkurences sacensību objekti ir pilsētas sociāli ekonomiskai un teritoriāli telpiskai attīstībai nozīmīgie resursi – iedzīvotāji un tūristi, studenti un augsti kvalificētie speciālisti, investīcijas un uzņēmumi, ievērojamie zinātnes, kultūras un

sporta notikumi. Uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides veidošanai pilsētās, vietējo pašvaldību uzmanība tiek pievērsta uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocību radīšanai un stiprināšanai. Šī atzinuma pamatā ir uzņēmuma saimnieciskās darbības īstenošanas vietas priekšrocību pieeja. Analītiski vērtējot tās būtību, ārvalstu zinātnieki Č. Karlsons (*C. Karlsson*) un R. Nilsons (*R. Nilsson*) [31, 25.–28. lpp.] norāda, ka uzņēmuma darbošanos konkrētās pilsētas administratīvajā teritorijā pamatā nosaka fakts, ka dotai urbanizētajai teritorijai salīdzinājumā ar citām urbanizētajām teritorijām piemīt salīdzinošas priekšrocības (piem., urbanizētas teritorijas nodrošinājums ar uzņēmējdarbības resursiem, labi attīstīta uzņēmējdarbības infrastruktūra, informatīvais atbalsts no vietējās pašvaldības puses u.tml.). Pamatojoties uz iepriekš minētajiem zinātniskajiem atzinumiem, urbanizēto teritoriju vietējās pārvaldes arvien vairāk sāk pārņemt un izmantot tradicionāli biznesā pielietotus principus un paņēmienus, kas teritoriālajā dimensijā tiek orientēti uz šādām prioritātēm:

- uzņēmējdarbības vides konkurētspējas priekšrocību identificēšana un paaugstināšana sekmīgai pilsētu ilgtermiņa attīstības veicināšanai;
- konkurētspējīgāko pilsētas izaugsmi pozitīvi ietekmējošo tautsaimniecības nozaru noteikšana un atbalstīšana;
- ienākošo investīciju piesaiste pilsētai un tajā realizētajiem ekonomiskajiem, sociālajiem, ar vides aizsardzību saistītajiem projektiem;
- uzņēmējdarbības uzsākšanas atbalsta pasākumu izstrāde un ieviešana, kā arī uzņēmējdarbības vides pievilcīguma paaugstināšana potenciālo iekšzemes un ārvalstu dalībnieku vidū;
- uzņēmēju, pētniecības, izglītības un citu saistīto institūciju sadarbības tīklu veidošana, kas paredz kopīgu projektu īstenošanu;
- pilsētas atpazīstamības veicināšana, ko sekmē pilsētas unikalitātes un pieredzes popularizēšana, kur būtiska nozīme ir tradīcijām un kultūrvēsturiskajai savdabībai, kā arī laikmetīgām un inovatīvām pasaules vērtībām [5, 199. lpp.].

Ārvalstu zinātnieku Č. Karlsona (*C. Karlsson*) un R. Stouga (*R. Stough*) [31, 1.–21. lpp.] pētījumu rezultāti norāda uz to, ka kopš 20. gadsimta otrās puses tiek novērotas būtiskas izmaiņas urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides attīstības koncepcijās. Urbanizētas teritorijas arvien biežāk tiek pētītas nevis kā valsts administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu sistēmu veidojošie elementi, bet gan kā neatkarīgi tirgi, kas ir savstarpēji saistīti ar starpreģionālās un starptautiskās tirdzniecības saiknēm. Dinamiska mijiedarbība starp ģeogrāfiskajiem tirgiem – urbanizētajām teritorijām un uzņēmumiem, kas tās izvēlas savas saimnieciskās darbības īstenošanai, rada salīdzinošas priekšrocības konkrētām pilsētām, palielinot attiecīgajā teritorijā lokalizēto ienākumu apjomu. Piemēram, uzņēmumu, pētniecības, izglītības un citu saistīto institūciju sadarbības tīklu veidošanās un attīstības rezultātā. Tas liecina par to, ka mūsdienu valstu ekonomikas attīstība ir galvenokārt atkarīga no pilsētu tautsaimnieciskās specializācijas un urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides konkurētspējas. Pamatojoties uz iepriekš minēto, pētījuma ietvaros uzmanība tiek pievērsta

pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas un to ietekmējošo faktoru izpētei un analītiskajam novērtējumam, pielietojot PESTE metodi. No visām promocijas darba minētajām sistēmiskās analīzes metodēm, PESTE metode visprecīzāk atbilst promocijas darba mērķim un uzdevumiem, aptverot nozīmīgākās analīzes dimensijas – politisko, ekonomisko, sociālo, tehnoloģiski zinātnisko un ekoloģisko. Uzņēmējdarbības vides konkurētspēju pilsētās ietekmējošo faktoru sistēma parādīta 2.2. attēlā.

2.2. att. Uzņēmējdarbības vides konkurētspēju pilsētās ietekmējošo faktoru sistēma

Avots – autora izstrādāts attēls

Kā redzams 2.2. attēlā, urbanizētajā teritorijā lokalizēto uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo apstākļu un priekšnosacījumu kopuma spējas piesaistīt uzņēmēju un investoru uzmanību, radot to saimnieciskās darbības īstenošanai ilgtermiņā labvēlīgus apstākļus, ietekmē plašs PESTE faktoru kopums, kas var tikt sadalīts vairākos līmeņos atkarībā no ietekmes mēroga. Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas veicināšanā lielā nozīme ir vietējām pašvaldībām, kuru darbībai jābūt orientētai gan uz PESTE faktoru līdzsvarošanu urbanizētās teritorijas līmenī, gan pilsētas interešu aizsardzību reģionālajā, nacionālajā un starptautiskajā līmenī, pielietojot tām pieejamos vadības un plānošanas instrumentus.

3. PILSĒTU UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDES KONKURĒTSPĒJAS PAAUGSTINĀŠANAS INSTRUMENTI, TO IZVĒLE UN PIELIETOŠANA

Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspēju ievērojami ietekmē urbanizētajās teritorijās notiekošie sociāli ekonomiskās un teritoriāli telpiskās attīstības procesi. Mūsdienās Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības plānošana un pārvaldīšana arvien mērķtiecīgāk tiek orientēta uz to, lai sakārtotu mikro, mazo, vidējo un lielo uzņēmēju saimnieciskās darbības īstenošanas apstākļus un līdzsvarotu to veidojošās sociāli ekonomiskās, funkcionālās un strukturālās komponentes. Tas liecina par nepieciešamību uztvert pilsētu uzņēmējdarbības vides sistēmu nevis statiski kā attīstības procesa šodienas rezultātu, bet gan kā dinamiski mainīgu zinātniskās izpētes objektu. Latvijas zinātnieku D. Lapānes un L. Kūles [8, 13. lpp.] pētījumu rezultātu izpēte, kā arī dažādu pasaules un ES dalībvalstu pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģiju izvērtējums ļauj identificēt šādus piecus vispārīgus instrumentus uzņēmēju saimnieciskās darbības īstenošanas apstākļu uzlabošanai urbanizētajās teritorijās:

- **uzņēmējdarbībā iesaistīto īpatsvara palielināšana** – iedzīvotāju dzīves, darba un atpūtas kvalitātes paaugstināšana urbanizētajās teritorijās, kā arī dažādu neaizsargātu sociālo grupu, piemēram, cilvēku ar īpašām vajadzībām, vecāka gadagājuma cilvēku, jauniešu, ilgtermiņa bezdarbnieku u. c. iekļaušana darba tirgū un sabiedrībā, īpaši lielās pilsētās, kur tiek novērotas iepriekš minēto sociālo grupu izolācijas tendences;

- **uzņēmējdarbības teritoriju attīstība** – uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai izmantojamo teritoriju pārvaldīšana, veicinot kādreiz saimnieciski izmantotu un apbūvētu, bet patlaban degradēto un depresīvo teritoriju izmantošanu uzņēmējdarbības vajadzībām, novēršot pilsētu izplēšanos un sekmējot pilsētas telpas ekonomiju;

- **uzņēmējdarbības risku mazināšana** – tādu pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības politikas pasākumu īstenošana, kas mazinātu nenoteiktību un riskus uzņēmējdarbības vidē un kas veicinātu augsta nodarbinātības līmeņa sasniegšanu un ilgtspējīgu saimniecisko izaugsmi, radot materiālo pamatu iedzīvotāju un pilsētas labklājības pieaugumam;

- **uzņēmējdarbības resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšana** – pilsētu rīcībā esošo uzņēmējdarbības resursu pārdomātāka un rūpīgāka apsaimniekošana un izmantošana, īpaši attiecībā uz neatjaunojamajiem dabas resursiem;

- **uzņēmējdarbības stimulēšana ar kultūras un dabas mantojuma palīdzību** – pilsētu kultūras un dabas mantojuma aizsardzība un tā vērtības palielināšana, apzinoties, ka kultūras un dabas mantojums ir svarīgs priekšnoteikums uzņēmējdarbības attīstībai apdzīvotajās teritorijās, stimulējot to ekonomisko atdzimšanu un darbavietu radīšanu.

Pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentus raksturo šādas īpašības:

1) esošajai situācijai atbilstošu pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēle un izmantošana sniedz vietējai pašvaldībai iespējas radīt politiskās, ekonomiskās, sociālās, tehnoloģiskās, zinātniskās, ekoloģiskās u.tml. priekšrocības uzņēmējiem, kas jau īsteno savu saimniecisko darbību attiecīgajā urbanizētajā teritorijā, vai tiem uzņēmējiem, kas plāno to uzsākt;

2) urbanizētās teritorijas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izmantošana nav pastāvīgs risinājums kādai pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības problēmai. To izmantošana ir terminēta;

3) pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izmantošana paredz vietējās pašvaldības uzmanības fokusēšanos uz specifisku ar urbanizētās teritorijas uzņēmējdarbības vides attīstību saistīto jautājumu risināšanu;

4) pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēle un izmantošana paredz individuālu un inovatīvo pieeju ar urbanizētās teritorijas uzņēmējdarbības attīstību saistīto jautājumu risināšanā;

5) pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēle un izmantošana paredz specifiskā ar urbanizētās teritorijas uzņēmējdarbības attīstību saistītā jautājuma atrisināšanu un pašvaldības rīcības rezultāta sagaidīšanu, t. i., atgriezeniskās saites veidošanos;

6) pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēle un izmantošana paredz savstarpējās sadarbības veidošanos starp visām attiecīgā ar urbanizētās teritorijas uzņēmējdarbības vides attīstību saistītā jautājuma risināšanā iesaistītajām pusēm.

Novērtējot pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu atbilstību piemērotajam objektam, jāņem vērā tā raksturs un objekta īpatnības. Pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstībai un konkurētspējas paaugstināšanai urbanizēto teritoriju vietējām pašvaldībām jābūt spējīgām risināt plašu problēmu klāstu, sākot ar sociāli ekonomiskajām un beidzot ar ekoloģiskajām. Šim nolūkam vietējai pašvaldībai jāapzinās tās rīcībā esošie uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti, kā arī jābūt spējīgai tos izvēlēties un komplementāri pielietot, reaģējot uz izmaiņām vietējā un globālajā ekonomikas sistēmā. Šī brīža nozīmīgāko pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības problēmu risināšanai atbilstošo instrumentu izvēlei un pielietojumam, vietējām pašvaldībām ir svarīgi orientēties plašajā uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klāstā.

Balstoties uz promocijas darba ietvaros veiktā pētījuma rezultātiem, ka arī LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas [6, 1.–10. lpp.] veiktā pētījuma rezultātiem, var secināt, ka Latvijas pašvaldības patlaban visvairāk pielieto tādas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentus kā uzņēmējiem aktuālās informācijas sniegšana, kā arī uzņēmējdarbības attīstību veicinošo pasākumu organizēšana. Daugavpils pilsētas pašvaldības mājas lapā tiek uzturēts Daugavpils investīciju iespēju un ražošanas uzņēmumu elektroniskais katalogs. Aizpildot anketu Jelgavas pilsētas pašvaldības mājas lapā, vietējie uzņēmēji un privātpersonas var ievietot savu piedāvājumu telpu un zemes

nomai vai pārdošanai, ja tā paredzēta komercdarbības veikšanai. Tāpat, pašvaldības mājas lapā atrodama sadarbības piedāvājumu datu bāze, kurā iespējams atrast potenciālos sadarbības partnerus uzņēmējdarbības uzsākšanai vai tās attīstībai. Nolūkā sniegt informāciju par ES struktūrfondu līdzfinansējuma iespējām uzņēmējdarbības attīstībā un konkurētspējas paaugstināšanā, Liepājas pilsētas pašvaldības mājas lapā tiek uzturēta un aktualizēta informācija sadaļā „*ES un attīstība*”. Tajā Liepājas pilsētā strādājošie uzņēmēji var iegūt noderīgu informāciju par ES programmām Latvijā, sameklēt sadarbības partnerus, noskaidrot banku atbalsta iespējas uzņēmējdarbības attīstībā u. c.

Uzņēmēju atbalstīšanai Latvijas pašvaldības regulāri organizē gadatirgus, seminārus, kontaktu un vakanču biržas, tematiskās konferences u. c. Atbalstot vietējos uzņēmējus, Rēzeknes pilsētas dome sadarbībā ar Rēzeknes uzņēmēju biedrību rīko ikgadējo uzņēmējsabiedrību daudznozaru izstādi-gadatirgu „*Rēzeknes uzņēmējs*”. Rīgas pilsētas pašvaldība katru gadu piedāvā uzņēmējiem iespēju piedalīties vienotā stendā ar RD notiekošajā starptautiskajā investīciju forumā „*MIPIM*”. Savukārt, starptautiskās mašīnbūves, metālapstrādes, elektronikas, elektrotehnikas, instrumentu un jauno tehnoloģiju izstādes „*Tech Industry*” ietvaros Rīgas pilsētas pašvaldība katru gadu organizē biznesa forumu „*Industrial Riga*”, kura mērķis ir akcentēt nozares nozīmīgumu, informēt uzņēmējus par Rīgas attīstības plāniem u. c.

Bez iepriekš minētajiem uzņēmējdarbības veicināšanas instrumentiem, saimnieciskās darbības sekmēšanai savā administratīvajā teritorijā Latvijas pašvaldību uzmanība tiek pievērsta atbalsta sniegšanai bezdarbnieku pārkvalificēšanā un dažādu apmācību organizēšanā, kā arī transporta infrastruktūras atjaunošanā, rekonstrukcijā un attīstībā. Ventspils pilsētas dome, sekmējot pašvaldības un uzņēmēju sadarbību subsidēto darba vietu izveidē, piedalās nodarbinātības pasākuma „*Algotie pagaidu sabiedriskie darbi*” īstenošanā, nodrošinot subsidēto darba vietu izveidošanu privātajā sektorā, pašvaldības iestādēs, nevalstiskajās organizācijās (*NVO*) u. c. 2010. gadā 4 darba devēji Ventspils pilsētā un novadā izveidoja 6 darba vietas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām. Savukārt, Valmieras pilsētas pašvaldība, īstenoja integrētu projektu – Matīšu šosejas rekonstrukcija posmā no Rīgas ielas līdz Valmieras pilsētas robežai un ražošanas telpu izbūve Valmieras Biznesa un Inovāciju inkubatora darbības nodrošināšanai. Tādējādi pilsētā tiek veidots kvalitatīvs ielu tīkls, veicinot investoru piesaisti, sekmējot pakalpojumu pieejamību un sasniedzamību.

Nedaudz mazāk kā puse no aptaujātajām pašvaldībām sniedz atbalstu esošiem un potenciāliem uzņēmējiem darbaspēka meklēšanas jautājumos pašvaldības administratīvajā teritorijā, kā arī organizē regulārās diskusijas par uzņēmējiem aktuālajiem jautājumiem. Jēkabpils pilsēta uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides veidošanai un uzņēmēju atbalstīšanai pašvaldību administratīvajā teritorijā noslēdza līdzdarbības līgumu ar Latvijas darba devēju konfederāciju, Latvijas Brīvo arodbiedrību sabiedrību un Jēkabpils Uzņēmēju biedrību. Atsevišķās pašvaldībās, kā piemēram, Daugavpilī, Jūrmalā, Valmierā veiksmīgi darbojas uzņēmējdarbības veicināšanas padomes, darba grupas uzņēmējdarbības jautājumos un uzņēmēju biedrības, kas nodrošina sadarbību un viedokļu apmaiņu starp uzņēmējiem un vietējo pašvaldību.

Aptuveni 40 % no aptaujātajām pašvaldībām uzņēmējdarbības veicināšanai savās administratīvajās teritorijās izmanto normatīvajos aktos paredzētos nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus. Jūrmalas dome piešķir atlaides līdz 90 % juridiskajām personām piederošajām nekustamajam īpašumam pašvaldības administratīvajā teritorijā. Lielāko atbalstu no pašvaldības puses var saņemt ar kūrorta nozari saistītie uzņēmumi. Šāds sadalījums lielākoties saistīts ar tūrismu un kūrortu kā vienu no svarīgākajām nozarēm Jūrmalas attīstībā, tādēļ pašvaldība par vienu no prioritātēm izvirzījusi šo nozaru attīstību un uzlabošanas iespējas. Procentuāli mazāks pašvaldību skaits sekmē saimniecisko darbību savā administratīvajā teritorijā ar industriālo teritoriju attīstīšanas palīdzību, kā arī īstenojot tirgvedības pasākumus uzņēmējdarbības veicināšanai. Rīgas pilsētas pašvaldība patlaban izstrādā uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo teritoriju tematisko plānojumu, kas kopā ar pārējiem desmit tematiskajiem plānojumiem kalpos par pamatu jaunā Rīgas teritorijas plānojuma 2018.–2030. gadam izstrādē. Savukārt, Jelgavas dome katru gadu sadarbībā ar Jelgavas Ražotāju un tirgotāju asociāciju rīko konkursu „*Jelgavas labākais veikalnieks un krodziniēks*”, kura uzvarētāji tiek izvirzīti konkursam „*Latvijas labākais tirgotājs*”, kas uzskatāms par nozīmīgāko profesionālo konkursu tirdzniecībā un ļauj apzināt un popularizēt labākos uzņēmumus visā Latvijā. Ventspils pilsēta ir viena no tām Latvijas pilsētu pašvaldībām, kas plaši pielieto instrumentus pilsētas atpazīstamības veicināšanai, pilsētas identitātes nostiprināšanai u. c.

Teritoriju attīstības plānošanas dokumentu izpēte un analītiskais izvērtējums, īpašu uzmanību pievēršot attīstības programmu rīcības plāniem un investīciju plāniem, sniedz iespēju secināt, ka visbiežāk pieminētās Latvijas pašvaldību plānotās rīcības uzņēmējdarbības vides attīstībā un konkurētspējas paaugstināšanā var tikt sadalītas šādās četrās grupās [40, 1.–10. lpp.]:

1. grupa – pārvaldes pilnveidošana. Daugavpils, Jēkabpils, Rīgas pilsētu pašvaldības pakāpeniski ievieš e-pārvaldi un strādā pie e-pakalpojumu pieejamības attīstības, t. sk., e-paraksta ieviešana, datu aizsardzības nodrošināšana, darbs ar vienotām datu bāzēm, iekšējo tīklu attīstība u. c.;

2. grupa – uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstība. Liepājas pilsētas pašvaldība, veicinot dzīves un darba apstākļu pievilcību pašvaldības administratīvajā teritorijā ir uzsākusi Liepājas daudzfunkcionāla centra „*Liepājas dzintars*” būvniecību. Projekta ietvaros Liepājā tiek paredzēts izveidot mūsdienīgu daudzfunkcionālo centru, kurš tiks aktīvi izmantots izglītības un biznesa pasākumu, izstāžu, kongresu organizēšanai;

3. grupa – uzņēmējiem aktuālās informācijas sniegšana. Jelgavas pilsētas pašvaldība sniedz konsultāciju pakalpojumus esošajiem un topošajiem uzņēmējiem. RD informācijas sniegšanai par uzņēmējdarbības un investīciju iespējām pašvaldības administratīvajā teritorijā uztur tīmekļa vietni – ceļvedi uzņēmējdarbībai Rīgā;

4. grupa – pašvaldību atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai. Liepājas pilsētas pašvaldība sniedz informatīvo atbalstu ar savas mājas lapas starpniecību Kurzemes biznesa inkubatoram, kas piedāvā atbalstu un biznesa konsultācijas jauniem uzņēmumiem. Savukārt,

Rīgas pilsētas pašvaldība sadarbība ar AS „Swedbank” kopš 2009. gada īsteno grantu programmu „Atspēriens”, kuras mērķis ir veicināt jaunu mazo un vidējo uzņēmumu attīstību.

Analizējot līdzšinējo Latvijas pašvaldību pieredzi saimnieciskās darbības sekmēšanā savā administratīvajā teritorijā, jāsecina, ka pašvaldību rīcība nereti var būt pastarpināti saistīta ar iespējam atbalstīt uzņēmējus un radīt uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi urbanizētajā teritorijā. Pētījumu rezultāti liecina, ka samērā bieži Latvijas pašvaldību rīcība, realizējot vietējo pārvaldi, nodrošinot normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, pildot Ministru kabineta (*MK*) dotos uzdevumus, kā arī īstenojot brīvprātīgas iniciatīvas, ievērojot valsts un attiecīgas administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses, var arī nebūt konkrēts pasākums uzņēmējdarbības vides attīstībā. Taču ar tās palīdzību vietējās pašvaldības var netieši veicināt saimnieciskās darbības uzsākšanai un īstenošanai ilgtermiņā labvēlīgo apstākļu veidošanos un paaugstināt uzņēmējdarbības vides konkurētspēju. Piemēram, atbilstoši likuma „*Par pašvaldībām*” 15. panta prasībām viena no Latvijas pašvaldību autonomajām funkcijām ir gādība par attiecīgas administratīvās teritorijas iedzīvotāju izglītību. Savukārt, stimulējot un atbalstot dažādu iedzīvotāju grupu izglītošanu, informēšanu un veicinot dažādu prasmju apguvi, iedzīvotāji tiek motivēti sociālai un ekonomiskai darbībai, kas attiecīgi netiešā veidā veicina uzņēmējdarbības vides attīstību [6, 1.–10. lpp.].

Faktiski visās Latvijas pilsētu vietējās pašvaldībās tiek īstenots darbs pie atbalsta sniegšanas uzņēmējiem un uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides radīšanas. Taču Latvijas pašvaldību patlaban pielietotais uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klāsts nav pietiekoši plašs. Latvijas pilsētu pašvaldības raksturo atšķirības uzņēmējdarbības attīstības veicināšanas līmenī, kā arī pielietoto iniciatīvu, darbību, pasākumu, atbalsta veidu izvēlē un izmantošanā. Atsevišķiem pašvaldību īstenojamajiem uzņēmēju atbalstīšanas pasākumiem ir nesistemātisks raksturs. To nosaka pilsētu pašvaldību kompetence un pieredze uzņēmējdarbības vides attīstībā, vietējo pārvalžu ieinteresētība uzņēmējdarbības uzsākšanai un īstenošanai ilgtermiņā labvēlīgu apstākļu veidošanā, pašvaldību autonomo un tām deleģēto valsts pārvaldes funkciju un pārvaldes uzdevumu izpildei finansējuma pieejamība, pietiekamība u. c. Tas norāda uz uzņēmējdarbības vides attīstību un tās konkurētspējas paaugstināšanu urbanizētajās teritorijās veicinošo instrumentu neizmanto to potenciālu. Tam par iemeslu varētu būt vienotās valsts oficiālās pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas vīzijas trūkums, finansējuma nepietiekamība, vāji attīstīta sadarbība starp valsts, pašvaldību un privāto sektoru, zināšanu trūkums par uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentiem, kā arī nespēja orientēties to plašajā klāstā. Ņemot vērā iepriekš minēto, promocijas darba ietvaros veikta uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasificēšana, kas ļautu izvēlēties plašāku pielietojamo instrumentu klāstu un to pamatot.

3.1. INSTRUMENTU KLASIFIKĀCIJAS IZSTRĀDE

3.1.1. INSTRUMENTU KLASIFIKĀCIJAS IZSTRĀDES PRIEKŠNOTEIKUMI

LR pilsētu vietējo pašvaldību administratīvo teritoriju attīstības līmenis ir svarīgs priekšnoteikums valsts ekonomikas konkurētspējas veicināšanā. Urbanizēto teritoriju vietējo pārvalžu galvenie uzdevumi valsts ekonomikas attīstības jomā ir pašvaldību ekonomikas konkurētspējas veicināšana, sniedzot atbalstu uzņēmējiem, piesaistot investīcijas un radot jaunas darba vietas. Pilsētu vietējo pašvaldību ekonomikas konkurētspējas stimulēšana lielā mērā paredz investīciju piesaistes veicināšanu, uzņēmējdarbības vides attīstību, kā arī pašvaldības projektu iniciēšanu, sagatavošanu, virzīšanu un ieviešanu. Tas nozīmē, ka aktuālo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas jautājumu risināšanā pašvaldība var izmantot ļoti plašu instrumentu klāstu. Tādēļ ir ļoti svarīgi veikt Latvijas pilsētu vietējām pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasificēšanu, izveidojot Latvijas pašvaldībām piemēroto informācijas sistēmu.

Pirms uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasificēšanas vispirms nepieciešams precīzi definēt uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenta jēdzienu.

Pamatojoties uz promocijas darba ietvaros veiktā pētījuma rezultātiem un sintezējot tos ar promocijas darba iegūtajiem atzinumiem, izstrādāts šāds pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenta jēdziena skaidrojums:

pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instruments ir pasākums*, ko pašvaldība savas kompetences ietvaros var īstenot pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses, ar mērķi radīt uzņēmējdarbības uzsākšanai un īstenošanai ilgtermiņā labvēlīgu vidi konkrētajā teritorijā.

* jēdziens „pasākums” sevī ietver pilsētas vietējās pašvaldības iniciatīvas, darbības, aktivitātes u.tml.

Par klasificējamo objektu tiek izvēlēti Latvijas pilsētu vietējām pašvaldībām pieejamie uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti. Pamatojoties uz doto uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenta jēdziena definīciju, uzņēmējdarbības teritoriālās attīstības instrumentu klasifikācija tiek veidota, izmantojot sistēmisko pieeju pilsētai kā īpašai cilvēka eksistences, saimnieciskās darbības, garīgās un fiziskās izaugsmes sociālai videi, kurā nepārtrauktā mijiedarbībā starp individu, sabiedrību un dabu norisinās sociālie, ekonomiskie, politiskie, kultūras un ekoloģiskie procesi. Šī pieeja tiek izvēlēta, ņemot vērā pilsētu attīstības procesu sarežģīto mijiedarbību. Tā ļauj izpētīt un novērtēt ne tikai sakarības starp pilsētu attīstības cēloņiem un sekām, bet arī atgriezeniskās saites.

Promocijas darba ietvaros pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikācija tiek izstrādāta, pamatojoties uz publisko tiesību jomā Latvijas pilsētu pašvaldību kompetencē esošajām funkcijām, t. sk., likumā „Par pašvaldībām” [10,

3. lpp.] noteiktajām autonomajām funkcijām, citos likumos noteiktajām autonomajām funkcijām, deleģētajām valsts pārvaldes funkcijām, autonomajām funkcijām, kas tiek īstenotas kā brīvprātīgās iniciatīvas u. c.

Ņemot vērā publisko tiesību jomā Latvijas pilsētu pašvaldību kompetencē esošās funkcijas, pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikācija tiek izstrādāta ar mērķi rādīt informācijas sistēmu, kas var tikt izmantota pašvaldību rīcības politikas izstrādei un ar uzņēmējdarbības vides attīstību saistīto lēmumu pieņemšanai, lai sekmētu uzņēmējdarbības attīstību attiecīgajā administratīvajā teritorijā. Promocijas darba ietvaros pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikācija izstrādāta pa šādiem posmiem:

1. posms – Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu identificēšana;

2. posms – Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izpēte, savstarpēja salīdzināšana un analītiska izvērtēšana;

3. posms – galveno klasificēšanas pazīmju, pēc kurām Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamie uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti var tikt apvienoti grupās, identificēšana;

4. posms – Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu grupēšana pēc iepriekš identificētajām galvenajām klasificēšanas pazīmēm;

5. posms – iepriekš veiktās Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasificēšanas rezultātu izpēte un analītiskā izvērtēšana.

Nākamais priekšnoteikums uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikācijas izstrādē ir klasificēšanas pazīmju noteikšana.

Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti var tikt klasificēti pēc dažādām pazīmēm. Svarīgākās uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasificēšanas pazīmes iekļautas 3.1. tabulā.

3.1. tabula

Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasificēšanas pazīmes

Instrumentu klasificēšanas pazīme	Instrumentu grupas
1. Instrumenta veids	1.1. Politiskās dimensijas instrumenti
	1.2. Ekonomiskās dimensijas instrumenti
	1.3. Sociālās dimensijas instrumenti
	1.4. Tehnoloģiskās dimensijas instrumenti
	1.5. Ekoloģiskās dimensijas instrumenti

3.1. tabulas turpinājums

Instrumentu klasificēšanas pazīme	Instrumentu grupas	
2. Instrumenta pielietojuma nozare	2.1. Finanšu resursu pārvaldes nozare	
	2.2. Īpašuma pārvaldīšanas nozare	
	2.3. Labklājības nodrošināšanas nozare	
	2.4. Izglītības attīstības nozare	
	2.5. Kultūras attīstības nozare	
	2.6. Sporta attīstības nozare	
	2.7. Mājokļa pārvaldīšanas un attīstības nozare	
	2.8. Vides aizsardzības nozare	
	2.9. Pilsētas attīstības un teritorijas plānošanas nozare	
	2.10. Satiksmes un transporta attīstības nozare	
3. Instrumenta pielietojuma subjekts	3.1. Pašvaldības dome	
	3.2. Pašvaldības struktūrvienība	
	3.3. Pašvaldības izveidotā institūcija vai iestāde	
	3.4. Pašvaldības dibinātā kapitālsabiedrība	
	3.5. Pašvaldības dibinātā biedrība vai nodibinājums	
4. Instrumenta funkcija	4.1. Administratīvā un normatīvā funkcija	
	4.2. Informatīvā un izglītojošā funkcija	
	4.3. Atbalstošā un stimulējošā funkcija	
	4.4. Komunikatīvā un organizatoriskā funkcija	
	4.5. Interesešu pārstāvniecības un reprezentatīvā funkcija	
5. Instrumenta pielietojuma un iedarbības teritorija	5.1. Visa pašvaldības administratīvā teritorija	
	5.2. Pašvaldības administratīvās teritorijas daļa	
	5.3. Ārpus pašvaldības administratīvās teritorijas	
6. Instrumenta pielietojuma un iedarbības ilgums	6.1. Īstermiņa pielietojuma un iedarbības instrumenti (līdz 3 gadiem)	
	6.2. Vidēja termiņa pielietojuma un iedarbības instrumenti (līdz 7 gadiem)	
	6.3. Ilgtermiņa pielietojuma un iedarbības instrumenti (līdz 25 gadiem)	
7. Instrumenta pielietojumam nepieciešamie resursi	7.1. Materiālie resursi	7.1.1. Dabas resursi
		7.1.2. Infrastruktūras resursi
		7.1.3. Finanšu resursi
	7.2. Nemateriālie resursi	7.2.1. Politikas resursi
		7.2.2. Sociālie resursi
		7.2.3. Kultūras resursi
		7.2.4. Uzņēmējspējas
		7.2.5. Informācijas resursi

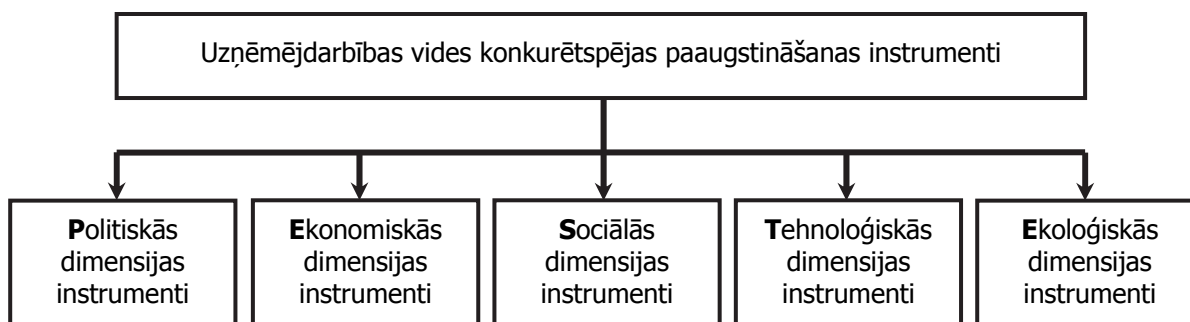
Avots – autora izstrādāta tabula

Kā redzams no 3.1. tabulā iekļautās informācijas, uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti var tikt klasificēti pēc pazīmēm, kas raksturo izvēlēta instrumenta veidu, pielietojuma nozari un subjektu, kā arī instrumenta funkciju. Ar pielietojuma nozari tiek saprastas pašvaldību funkciju īstenošanas nozares, kurās var tikt izmantots izvēlētais instruments. Savukārt ar instrumenta pielietojuma subjektu tiek saprasts subjekts, kas pieņem lēmumu par attiecīga uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenta izvēli un pielietošanu. Tāpat uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti var tikt klasificēti pēc pazīmēm, kas raksturo instrumenta pielietojuma un iedarbības teritoriju, ilgumu un instrumenta izmantošanai nepieciešamos resursus.

Viena no šī brīža Latvijas pilsētu pašvaldībām aktuālākajām problēmām ir zināšanu trūkums par uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentiem, kā arī nespēja pietiekami ātri orientēties to plašajā klāstā, reaģējot uz izmaiņām vietējā un globālajā ekonomikas sistēmā. Tas liecina par nepieciešamību vispirms pievērst uzmanību Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu grupēšanai pēc klasificēšanas pazīmes – instrumenta veids, iedalot ar PESTE dimensijām saistīto instrumentu kopas. Prioritārā rakstura piešķiršana iepriekš minētajai klasificēšanas pazīmei sniegtu Latvijas pilsētu pašvaldībām iespēju gūt sākotnējo priekšstatu par tām pieejamajiem uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentiem un palīdzētu labāk orientēties to plašajā klāstā. Pamatojoties uz iepriekš minēto, pētījuma turpmākajā gaitā lielākā uzmanība tiek pievērsta Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu grupēšanai pēc klasificēšanas pazīmes – instrumenta veids.

3.1.2. INSTRUMENTU KLASIFIKĀCIJAS SHĒMA

Izvērtējot Latvijas pilsētu vietējām pašvaldībām patlaban pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu grupēšanas iespējas pēc klasifikācijas pazīmes – instrumenta veids, visi instrumenti tiek apvienoti atbilstoši uzņēmējdarbības vides PESTE analīzes dimensijām un uzņēmējdarbības vides konkurētspēju ietekmējošo faktoru grupām. Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikācija pēc instrumenta veida pazīmes shematiski parādīta 3.1. attēlā.

3.1. att. Pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu grupas pēc instrumenta veida

Avots – autora izstrādāts attēls

Kā redzams 3.1. attēlā, Latvijas pilsētu pašvaldībām patlaban pieejamie uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumenti pēc klasificēšanas pazīmes – instrumenta veids, var tikt sadalīti atbilstoši PESTE apakšgrupām. Šīs apakšgrupas savukārt var tikt dalītas pēc dažādiem instrumentu pielietošanas virzieniem. Katrā PESTE apakšgrupā instrumentu pielietošanas virziena raksturs var būt atšķirīgs.

Tā Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas **politiskās dimensijas** instrumentu klasificēšanas rezultāti apkopoti 3.2. tabulā.

3.2. tabula

Politiskās dimensijas instrumentu klasificēšanas rezultāti pēc to pielietošanas virziena

Instrumentu PESTE grupa	Politiskās dimensijas instrumentu sadalījums pēc to pielietošanas virziena	
Politiskās dimensijas instrumenti	Uzņēmējdarbības atbalsta instrumenti	Informatīvā atbalsta pasākumi
		Konsultatīvā atbalsta pasākumi
		Tiešās sadarbības iniciatīvas
		Eksporta veicināšanas pasākumi
		Tirdzniecības iespēju pakalpojumi
		Ārvalstu investīciju piesaistes pasākumi
		Prioritāro ekonomikas nozaru attīstības veicināšanas pasākumi
		Uzņēmēju izglītošanas pasākumi
		Sadarbība ar nozaru asociācijām
		Uzņēmējdarbības vietas izvēles pasākumi
	Uzņēmējdarbības vides popularizēšanas instrumenti	Informācijas pieejamības pasākumi
		Reprezentācijas pasākumi
		Sabiedrisko attiecību veidošanas pasākumi
		Uzņēmējdarbības vides atpazīstamības veicināšanas pasākumi
	Uzņēmējdarbības pārvaldes atbalsta instrumenti	Stabilitātes pārvaldes instrumenti
		Uzņēmēju iesaistīšanas pasākumi
		NVO un sabiedrības grupu iesaistīšanas pasākumi
		Vietējo iedzīvotāju iesaistīšanas pasākumi
	Uzņēmējdarbības stratēģiskās un telpiskās plānošanas instrumenti	Vietējās pašvaldības attīstības plānošanas instrumenti
		Pilsētībūvnieciskās struktūras un apbūves veidošanas pasākumi
Sabiedrības līdzdalības pasākumi plānošanas procesā		
Sabiedrības izpratnes par attīstības plānošanu veicināšanas pasākumi		

Avots – autora izstrādāta tabula

Kā redzams no 3.2. tabulā iekļautajiem klasificēšanas rezultātiem, visi Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamie uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas politiskās dimensijas instrumenti pēc to pielietošanas virziena var tik sadalīti četrās lielās grupās – uzņēmējdarbības atbalsta instrumenti, uzņēmējdarbības vides popularizēšanas instrumenti, uzņēmējdarbības pārvaldes atbalsta instrumenti, kā arī uzņēmējdarbības stratēģiskās un telpiskās plānošanas instrumenti. Katra no tām apvieno vairākus konkrētus pasākumus. Nepieciešams atzīmēt, ka uzņēmējdarbības stratēģiskās un telpiskās plānošanas instrumentu grupā ietver gan ilgtermiņa, gan īstermiņa pasākumu veidus ar regulējošu un radošu izpausmi veicinošu raksturu. Iepriekš minēto uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas politiskās dimensijas instrumentu grupu veidojošo pasākumu un iniciatīvu daudzveidīgais raksturs sniedz vietējām pašvaldībām plašas iespējas izvēlēties atbilstošākos instrumentus uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai urbanizētajā teritorijā.

Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas **ekonomiskās dimensijas** instrumentu klasificēšanas rezultāti apkopoti 3.3. tabulā.

3.3. tabula

Ekonomiskās dimensijas instrumentu klasificēšanas rezultāti pēc to pielietošanas virziena

Instrumentu PESTE grupa	Ekonomiskās dimensijas instrumentu sadalījums pēc to pielietošanas virziena	
Ekonomiskās dimensijas instrumenti	Uzņēmējdarbības fiskālie atbalsta instrumenti	Nodokļi un nodevas
		Nodokļu un nodevu atvieglojumi
		Pašvaldības budžeta izdevumi
		Pašvaldības iepirkumu organizēšanas pasākumi
	Uzņēmējdarbības ideju atbalsta instrumenti	Atbalsta fondi un programmas
		Grantu programmas
		Orientētās investīcijas
		Mērķstipendijas un mērķdotācijas

Avots – autora izstrādāta tabula

Kā redzams no 3.3. tabulā iekļautajiem klasificēšanas rezultātiem, Latvijas pilsētu vietējās pašvaldības uzņēmējdarbības vides attīstībai un konkurētspējas paaugstināšanai var izmantot gan uzņēmējdarbības fiskālos atbalsta instrumentus, gan uzņēmējdarbības ideju atbalsta instrumentus. Izvērtējot iepriekš minētās ekonomiskās dimensijas instrumentu grupas veidojošo instrumentu klāstu un to pielietojamības pakāpi, nepieciešams ņemt vērā urbanizēto teritoriju vietējo pašvaldību autonomijas līmeni nodokļu un pārējo ieņēmumu jomā. Esošās situācijas izpēte sniedz iespēju secināt, ka patlaban valsts īstenotā nodokļu politika lielā mērā nosaka ekonomiskās situācijas stabilitāti Latvijas pilsētu pašvaldību teritorijās.

Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas **sociālās dimensijas** instrumentu klasificēšanas rezultāti apkopoti 3.4. tabulā.

3.4. tabula

Sociālās dimensijas instrumentu klasificēšanas rezultāti pēc to pielietošanas virziena

Instrumentu PESTE grupa	Sociālās dimensijas instrumentu sadalījums pēc to pielietošanas virziena	
Sociālās dimensijas instrumenti	Nodarbinātības attīstības instrumenti	Darba un prakses vietu izveides pasākumi
		Integrācijas pasākumi darba tirgū
		Darba prasmju attīstības pasākumi
		Ģimenes un darba dzīves saskaņošanas pasākumi
		Informatīvā un konsultatīvā atbalsta pasākumi
		Nodarbinātības projektu un pasākumu finansēšanas konkursi
	Izglītības attīstības instrumenti	Izglītības iestāžu materiāltehniskās bāzes pilnveidošanas pasākumi
		Izglītības pieejamības nodrošināšanas pasākumi
		Izglītības un prakses sasaistes veicināšanas pasākumi
		Izglītības projektu un pasākumu finansēšanas konkursi
	Kultūras attīstības instrumenti	Kultūras iestāžu materiāltehniskās bāzes pilnveidošanas pasākumi
		Kultūras dzīves norises pasākumi
		Bibliotēku pakalpojumu pieejamības nodrošināšanas pasākumi
		Kultūras procesa pieejamības nodrošināšanas pasākumi
		Kultūras projektu un pasākumu finansēšanas konkursi
	Sporta attīstības instrumenti	Sporta iestāžu materiāltehniskās bāzes pilnveidošanas pasākumi
		Sporta dzīves norises pasākumi
		Sporta dzīves pieejamības nodrošināšanas pasākumi
		Sporta projektu un pasākumu finansēšanas konkursi
	Veselības aprūpes attīstības instrumenti	Veselības aprūpes iestāžu materiāltehniskās bāzes pilnveidošanas pasākumi
Veselības aprūpes pieejamības nodrošināšanas pasākumi		
Veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi		
Veselības aizsardzības projektu un pasākumu finansēšanas konkursi		

3.4. tabulas turpinājums

Instrumentu PESTE grupa	Sociālās dimensijas instrumentu sadalījums pēc to pielietojanas virziena	
Sociālās dimensijas instrumenti	Sociālo pakalpojumu attīstības instrumenti	Sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestāžu materiāltehniskās bāzes pilnveidošanas pasākumi
		Sociālo pakalpojumu pieejamības nodrošināšanas pasākumi
		Sociālās aizsardzības veicināšanas pasākumi
		Sociāli materiālā atbalsta nodrošināšanas instrumenti
	Sabiedrības integrācijas veicināšanas instrumenti	Jauniebraucēju integrācijas veicināšanas pasākumi
		Brīvprātīgā darba veicināšanas pasākumi
		Starpkultūru dialoga sekmēšanas pasākumi
		Iecietības veicināšanas pasākumi
		Starppaudžu sadarbības pasākumi
		Ģimeņu stiprināšanas pasākumi
	Sabiedriskās kārtības nodrošināšanas instrumenti	Informatīvi izglītojošie pasākumi
		Satiksmes dalībnieku drošības paaugstināšanas pasākumi
		Iedzīvotāju drošības paaugstināšanas pasākumi
	Mājokļa attīstības instrumenti	Dzīvokļa jautājuma risināšanas pasākumi
		Pašvaldības dzīvojamo māju infrastruktūras uzturēšanas un attīstīšanas pasākumi

Avots – autora izstrādāta tabula

Kā redzams no 3.4. tabulā iekļautajiem klasificēšanas rezultātiem, visi Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamie uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas sociālās dimensijas instrumenti pēc to pielietojanas virziena var tik sadalīti deviņās lielās grupās, kuras veido vairākas apakšgrupas. Nodarbinātības attīstības instrumentu grupu veidojošie pasākumi galvenokārt orientēti uz jaunu darba vietu izveidošanu, kā arī iedzīvotāju uzņēmējdarbības spēju un darba prasmju attīstību Latvijas pilsētu iedzīvotāju integrēšanai darba tirgū, kā arī ģimenes un darba dzīves saskaņošanai. Latvijas pilsētu pašvaldību rīcībā esošie izglītības attīstības instrumenti sniedz iespējas nodrošināt valsts urbanizētajās teritorijās dzīvojošajiem bērniem iespējas iegūt pirmsskolas izglītību, pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību, kā arī nodrošināt izglītības procesa sasaisti ar uzņēmējdarbību.

Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamie kultūras attīstības instrumenti var tikt sadalīti piecās konkrētu pasākumu apakšgrupās. Atbalsta pasākumi galvenokārt tiek orientēti uz pilsētas kultūras dzīves norišu daudzveidības un kultūras procesa pieejamības nodrošināšanu. Iepriekš minēto pasākumu īstenošana kļūst īpaši aktuāla 2014. gada kontekstā, kad Rīga veic Eiropas kultūras galvaspilsētas funkcijas.

Sporta attīstības instrumenti var tikt sadalīti četrās apakšgrupās – sporta dzīves norises un pieejamības pasākumi, sporta iestāžu materiāltehniskās bāzes pilnveidošanas pasākumi u. c. Nepieciešams atzīmēt, ka iepriekš minēto pasākumu sekmīga īstenošana var sniegt atbalstu sporta un sportošanas iespēju pieejamības nodrošināšanai Latvijas pilsētu iedzīvotājiem un viesiem.

Veselības aprūpes attīstības jomā Latvijas pilsētu pašvaldību uzmanība galvenokārt tiek akcentēta uz augsta pilsētas iedzīvotāja veselības aizsardzības līmeņa nodrošināšanu. Esošā situācija var tikt raksturota gan ar veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un to kvalitāti, gan ar veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumiem, ko īsteno pašvaldība.

Sociālo pakalpojumu attīstības jomā Latvijas pilsētu teritorijās šobrīd tiek īstenoti gan sociālo pakalpojumu pieejamības nodrošināšanas, gan sociālās aizsardzības veicināšanas pasākumi. Tāpat, nepieciešams izcelt sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas iestāžu materiāltehniskās bāzes pilnveidošanas pasākumu un sociāli materiālā atbalsta pasākumu nozīmīgumu Latvijas urbanizētajās teritorijās. Plānojot un īstenojot sociālās apkalpes infrastruktūras uzturēšanas un attīstīšanas pasākumus, jāņem vērā, ka atsevišķās Latvijas pilsētas piedāvā unikālus pakalpojumus gan veselības aprūpē, gan izglītībā, gan kultūras jomā. Tie piesaista pakalpojumu saņēmējus no visas Latvijas.

Sabiedrības integrācijas veicināšanas instrumenti var tikt sadalīti sešās apakšgrupās – starpkultūru dialoga sekmēšanas un iecietības veicināšanas pasākumi, brīvprātīgā darba veicināšanas atbalsta pasākumi, starppaaudžu sadarbības un ģimeņu stiprināšanas pasākumi u. c. Nepieciešams atzīmēt, ka jautājumu loks, kas būtu jārisina Latvijas pilsētu pašvaldībām, izvēloties piemērotos instrumentus, ir visnotaļ plašs – neiecietīgas attieksmes pret atšķirīgo mazināšana, starpkultūru dialoga attīstība, iedzīvotāju informētības līmeņa paaugstināšana par savām tiesībām diskriminācijas gadījumos u. c.

Sabiedriskās kārtības nodrošināšanai Latvijas pilsētu teritorijās šobrīd tiek īstenoti gan informatīvi izglītojošie pasākumi – informatīvās kampaņas, operatīvo dienestu pārstāvju tikšanās ar Latvijas pilsētu iedzīvotājiem, gan satiksmes drošības paaugstināšanas pasākumi, pilnveidojot satiksmes infrastruktūru un savstarpēji saskaņojot satiksmes dalībnieku plūsmas un to intensitāti.

Mājokļu attīstības sektorā Latvijas pilsētu pašvaldību uzmanība galvenokārt tiek pievērsta iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanai. Šī brīža nozīmīgākie darbības virzieni ir finansiāli pieejamu mājokļu piedāvājuma pilsētā veicināšana, pašvaldības īpašumā esošo mājokļu renovācijas un infrastruktūras uzturēšanas un uzlabošanas nodrošināšana, jauno daudzdzīvokļu māju būvniecība, mājokļu pielāgošana personām ar invaliditāti u. c.

Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas **tehnoloģiskās un zinātniskās dimensijas** instrumentu klasificēšanas rezultāti apkopoti 3.5. tabulā.

**Tehnoloģiskās un zinātniskās dimensijas instrumentu klasificēšanas rezultāti
pēc to pielietošanas virziena**

Instrumentu PESTE grupa	Tehnoloģiskās un zinātniskās dimensijas instrumentu sadalījums pēc to pielietošanas virziena	
Tehnoloģiskās un zinātniskās dimensijas instrumenti	Uzņēmējdarbības atbalsta instrumenti	E-pārvalde
		E-pakalpojumi uzņēmējiem
	Uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstības instrumenti	Jaunās uzņēmējdarbības veicināšanas pasākumi
		Zināšanu un tehnoloģiju pārnese procesu pasākumi
		Infrastruktūras izveide uzņēmējdarbībai
	Transporta sistēmas attīstības instrumenti	Velotransporta attīstības pasākumi
		Videi draudzīga transporta attīstības pasākumi
		Satiksmes infrastruktūras apsaimniekošanas un attīstības pasākumi
		Sabiedriskā transporta sistēmas attīstības pasākumi
	Inženierkomunikāciju infrastruktūras attīstības instrumenti	Inženierkomunikāciju infrastruktūras apsaimniekošanas pasākumi
		Inženierkomunikāciju infrastruktūras attīstības pasākumi
	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju infrastruktūras attīstības instrumenti	Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju infrastruktūras apsaimniekošanas pasākumi
		Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju infrastruktūras attīstības pasākumi

Avots – autora izstrādāta tabula

Kā redzams no 3.5. tabulā iekļautajiem klasificēšanas rezultātiem, visi Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamie uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas tehnoloģiskās un zinātniskās dimensijas instrumenti pēc to pielietošanas virziena var tik sadalīti piecās grupās. Šobrīd uzņēmējdarbības infrastruktūras attīstības pasākumu īstenošanu, galvenokārt, realizē augstākās izglītības un zinātniskās institūcijas, kas darbojas Latvijas pilsētās. Viens no šī brīža aktuālajiem jautājumiem ir fiziskās infrastruktūras veidošana pilsētu pašvaldību teritorijā uzņēmējdarbības attīstībai.

Patlaban Latvijas pilsētu pašvaldību teritorijās pielietotie transporta sistēmas attīstības instrumenti, galvenokārt, tiek orientēti uz tādu transporta sistēmas attīstības problēmu risināšanu kā atsevišķu ielu tīkla posmu pārslogošanas ar transportu mazināšana, ceļu negadījumu skaita mazināšana, transportlīdzekļu radītā vides piesārņojuma mazināšana u. c.

Inženierkomunikāciju infrastruktūras attīstības instrumentu grupā ietilpst ūdensapgādes, kanalizācijas, siltumapgādes u. c. inženierkomunikāciju sistēmu apsaimniekošanas un attīstības pasākumi. 3.5. tabulā iekļauto pasākumu īstenošanu būtu nepieciešams raksturot pēc vairākiem kritērijiem, tostarp, inženierinfrastruktūras pakalpojumu pārklājums pašvaldības teritorijā, pakalpojumu kvalitāte, pieslēgumu skaits u. c.

Latvijas pilsētu pašvaldību rīcībai informācijas un komunikācijas tehnoloģiju infrastruktūras attīstības sektorā jābūt īstenotai ar mērķi nodrošināt vienkāršāku piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem, efektīvāku pašvaldības pārvaldi un uzņēmējdarbības vidi, praktiskāku mācību procesu, labāku veselības aprūpi, kvalitatīvus mūžizglītības procesus, kā arī ērti pieejamas kultūras mantojuma vērtības. Nepieciešams atzīmēt, ka salīdzinoši ar pārējiem reģioniem, Rīgas reģions patlaban ir vislabāk nodrošinātais Latvijas reģions ar informācijas un komunikāciju tehnoloģijām.

Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas **ekoloģiskās dimensijas** instrumentu klasificēšanas rezultāti apkopoti 3.6. tabulā.

3.6. tabula

Ekoloģiskās dimensijas instrumentu klasificēšanas rezultāti pēc to pielietošanas virziena

Instrumentu PESTE grupa	Ekoloģiskās dimensijas instrumentu sadalījums pēc to pielietošanas virziena	
Ekoloģiskās dimensijas instrumenti	Apstādījumu un dabas teritoriju sistēmas attīstības instrumenti	Sabiedrības iesaistīšanas pasākumi
		Parku un dārzu infrastruktūras uzturēšanas pasākumi
		Parku un dārzu infrastruktūras attīstības pasākumi
		Apstādījumu saglabāšanas pasākumi
		Degradēto teritoriju atjaunošanas pasākumi
		Apstādījumu un dabas teritoriju attīstības projektu un pasākumu finansēšanas konkursi
	Vides ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanas instrumenti	Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas pasākumi
		Gaisa kvalitātes uzlabošanas pasākumi
		Klimata pārmaiņu novēršanas pasākumi
		Pašvaldības dzīvojamo māju energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi
		Ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumi
		Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstības pasākumi
		Vides aizsardzības projektu un pasākumu finansēšanas konkursi
	Publiskās ārtelpas attīstības instrumenti	Publiskās ārtelpas pakalpojumu dažādošanas pasākumi
		Publiskās ārtelpas pieejamības nodrošināšanas pasākumi
		Publiskās ārtelpas kvalitātes uzlabošanas pasākumi
		Sabiedrības iesaistīšanas pasākumi publiskās ārtelpas attīstībā
		Publiskās ārtelpas attīstības projektu un pasākumu finansēšanas konkursi

Avots – autora izstrādāta tabula

Kā redzams no 3.6. tabulā iekļautajiem klasificēšanas rezultātiem, visi Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamie uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas ekoloģiskās dimensijas instrumenti pēc to pielietojanas virziena var tik sadalīti trijās lielās grupās, kuras veido vairākas apakšgrupas. Analizējot esošo situāciju Latvijas pilsētu teritorijās, jāsecina, ka apstādījumu un dabas teritoriju sistēmas attīstībai urbanizētajās teritorijās, pielietojot attiecīgos instrumentus, būtu nepieciešams veikt lielāku uzmanību esošo parku, dārzu un skvēru infrastruktūras uzturēšanai un attīstīšanai, kā arī jaunu zaļo zonu veidošanai. Šim nolūkam kā viena no alternatīvām būtu jāizvērtē pilsētās esošo degradēto teritoriju atjaunošana. Šāda pieeja varētu mazināt degradēto teritoriju kaitīgo ietekmi un veicinātu dabas vides pieejamību Latvijas pilsētu pašvaldībās.

Latvijas pilsētu pašvaldībām patlaban pieejamo publiskās ārtelpas attīstības instrumentu klāsts ir visnotaļ plašs. Mūsdienās publiskā ārtelpa tiek atzīta par svarīgu jebkuras pilsētas elementu. Tādēļ tās funkcionālo un estētisko īpašību pilnveidošanas nodrošināšana, izvēloties un pielietojot atbilstošos instrumentus, būtu jāpanāk ar radošas un oriģinālās izpausmes konkursu un festivālu rīkošanu, publiskās ārtelpas pakalpojumu dažādošanu, labās prakses popularizēšanas palīdzību u. c.

Vides ekoloģiskās kvalitātes uzlabošanas instrumentu pielietojums sniedz Latvijas pilsētu pašvaldībām atbalstu ar pilsētvides veidošanu un pilsētas attīstību, tehnisko progresu un cilvēka saimniecisko darbību saistītās antropogēnās ietekmes uz apkārtējo vidi mazināšanai.

Iepriekš sniegtie klasificēšanas rezultāti rada aptverošu priekšstatu par plašu Latvijas urbanizēto teritoriju pašvaldībām šobrīd pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu veidu klāstu, ar kuru palīdzību būtu iespējams veicināt Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstību un konkurētspējas paaugstināšanos.

Zināšanas par urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikāciju, var tikt pielietotas, īstenojot šādus nozīmīgākos mērķus:

- pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas plānošana un īstenošana;
- pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas pētījumu plānošana un īstenošana;
- pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstībai un konkurētspējas paaugstināšanai nepieciešamo resursu pārvaldība;
  - pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas prognozēšana;
  - pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas sekmēšana;
  - pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības negatīvās ietekmes uz apkārtējo vidi mazināšana;
- pilsētu vietējo pašvaldību kompetences līmeņa paaugstināšana ar urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides attīstību un konkurētspējas paaugstināšanu saistītajos jautājumos.

3.1.3. INSTRUMENTU IZVĒLES UN PIELIETOJUMA PLĀNOŠANAS VIENOTĀS PIEEJAS IZSTRĀDE

Lai veicinātu pilsētu vietējo pašvaldību prasmju attīstību atbilstošu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēlē un pielietojumā, reaģējot uz izmaiņām vietējā un globālajā ekonomikas sistēmā, izstrādāta vienotā plānošanas pieeja uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēlei un pielietojumam. Vienotā plānošanas pieeja izstrādāta, pamatojoties uz promocijas darba iepriekšējās nodaļās iegūtajām atziņām par uzņēmējdarbības vides attīstību Latvijas pilsētās un pētījuma rezultātiem. Vienotā plānošanas pieeja izstrādāta, izmantojot sistēmiskās analīzes principus, ņemot vērā, ka pilsētas uzņēmējdarbības vide atrodas nepārtrauktā mijiedarbībā starp indivīdu, sabiedrību un dabu, un ka tajā norisinās daudzveidīgi procesi. Sistēmiskās analīzes principu ievērošana ļauj novērtēt ne tikai sakarības starp pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības cēloņiem un sekām, bet arī atgriezeniskās saites.

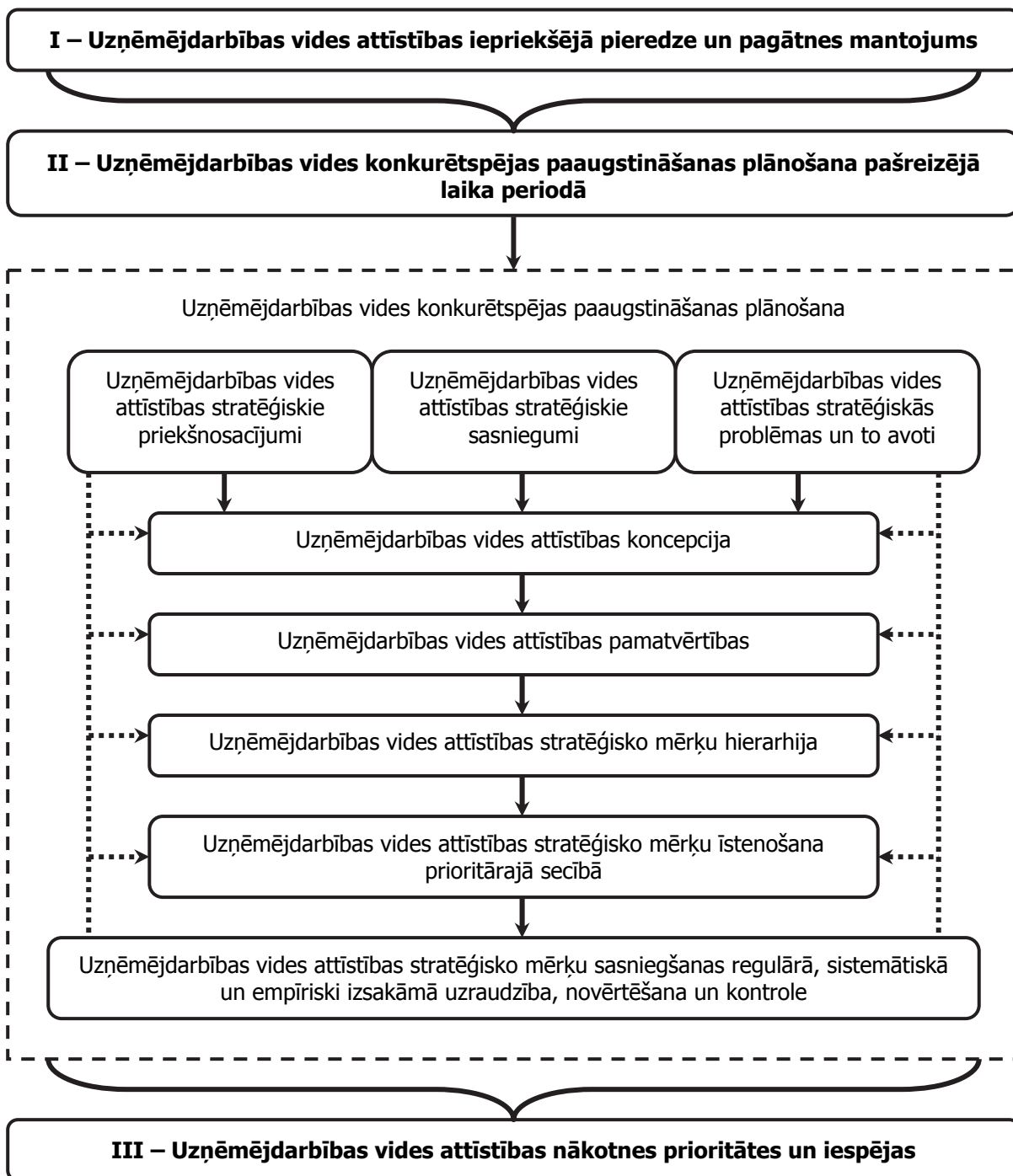
Vienotā plānošanas pieeja uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai, iekļaujot atbilstošu instrumentu izvēli un to pielietojuma virzienus, izstrādāta ar mērķi pilnveidot Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas plānošanas un pārvaldīšanas procesus un novērst to nepilnības. Izstrādātās pieejas ietvaros Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas PESTE dimensijas tiek vērtētas divējādi: 1) konkurētspējas dimensijas tiek salīdzinātas ar kādas citas pilsētas uzņēmējdarbības vidi šajā pašā reģionā, valstī, ārvalstīs un/vai 2) tiek vērtētas no laika faktora viedokļa ar šo pašu pilsētu pirms zināma laika.

Apzinoties, ka katras Latvijas pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstība ir atšķirīga un īpaša, par pilsētu uzņēmējdarbības vides izaugsmi vienojošo elementu tiek izvēlēts laika faktors. Par izstrādātās vienotās plānošanas pieejas pamatu kalpo saiknes starp Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstību iepriekšējā laika periodā, šobrīd notiekošajiem pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības procesiem un nākotnes izaicinājumiem. Laika faktora iekļaušana plānošanas pieejā akcentē Latvijas urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides attīstības procesa dinamisko raksturu.

Izmaiņas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas PESTE dimensijās veido un nosaka saimnieciskās darbības īstenošanas apstākļu konkurētspēju attiecīgajā urbanizētajā teritorijā.

Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstība un konkurētspējas paaugstināšana ir ilgtermiņa process. Tā nodrošināšanai nepieciešama savstarpējā atbildība, pēctecība un pārmantojamība. Plānojot un prognozējot pilsētas uzņēmējdarbības vides izaugsmi nākotnē, jācenšas identificēt un izprast attīstības priekšnoteikumus un kopsakarības pagātnē un tagadnē. Mūsdienu Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanai un pārvaldīšanai jābūt spējīgai dinamiski risināt plašu problēmu klāstu. Tas nozīmē, ka pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanai un pārvaldīšanai jāmainās laikam līdzī. Šo pasākumu pamatā ir vairāki fundamentāli uzdevumi, kas saistīti ar uzņēmēju saimnieciskās darbības apstākļu uzlabošanu, uzņēmējdarbības negatīvās ietekmes uz vidi samazināšanu, uzņēmējdarbības resursu izmantošanas efektivitātes paaugstināšanu u. c.

Pētījuma ietvaros izstrādātā vienotā plānošanas pieeja uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēlei un pielietojumam, ņemot vērā laika faktoru, shematiski parādīta 3.2. attēlā.

3.2. att. Vienotās pieejas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēlei un pielietojumam grafiskā shēma

Avots – autora izstrādāts attēls

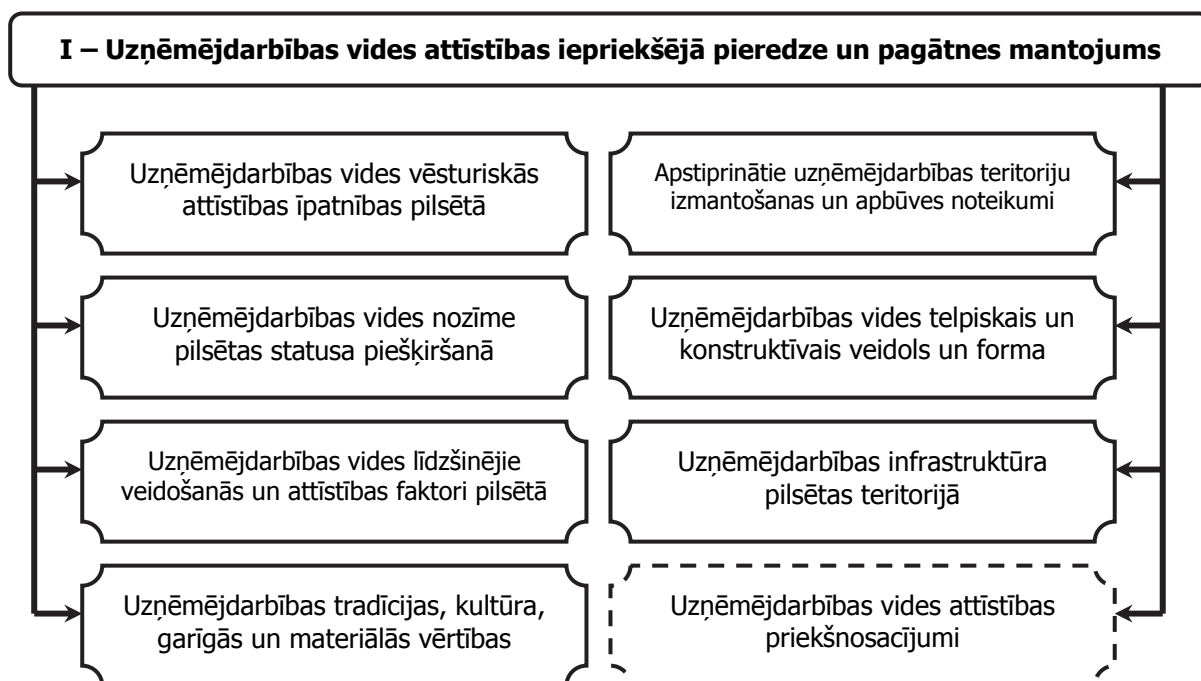
Kā redzams 3.2. attēlā, vienotā plānošanas pieeja uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izvēlei un pielietojumam tiek veidota no trijiem pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstībai nozīmīgajiem laika periodiem – pagātnes, tagadnes un

nākotnes. Tie atrodas savstarpējā mijiedarbībā. Katrs iepriekšējais pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības periods kalpo par priekšnosacījumu nākamajam. Katrs nākamais pilsētas uzņēmējdarbības vides izaugsmes etaps izriet no iepriekšēja. Šāda sakarība nosaka pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības periodu pakārtotību un pēctecību.

Ņemot vērā laika faktora iekļaušanu vienotajā plānošanas pieejā, pilsētas uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas stratēģiskā plānošana norisinās pašreizējā laika periodā. Pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģiskā plānošana ir savienojošs posms starp līdzšinējo pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstību pagātnes periodā un plānoto, prognozēto izaugsmi ilgākā laika posmā jeb nākotnes periodā. Stratēģiskā plānošana un pārvaldīšana paredz pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģisko priekšnosacījumu, sasniegumu, stratēģisko problēmu un to avotu identificēšanu un novērtējumu konkrētā laikā un telpā.

Pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanas process tiek veidots no uzņēmējdarbības vides attīstības koncepcijas izstrādes, uzņēmējdarbības vides attīstības vērtību identificēšanas un to hierarhiskās sakārtošanas stratēģisko mērķu sistēmā, kā arī šo mērķu īstenošanas procesa. Par vienu no nozīmīgākajiem pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanas procesa elementiem tiek uzskatīta uzņēmējdarbības vides attīstības rezultātu stratēģisko mērķu sasniegšanai novērtējums. Tas nodrošina atgriezenisko saiti starp pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības mērķu noteikšanu un sasniegšanu.

Vienotās plānošanas pieejas grafiskajā shēmā (skat. 3.2. att.) iekļauto pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības **pagātnes laika periodam** nozīmīgāko analītisko aspektu raksturojums shematiski parādīts 3.3. attēlā.

3.3. att. Uzņēmējdarbības vides attīstības pagātnes laika periodam nozīmīgu analītisko aspektu modulis

Avots – autora izstrādāts attēls

Kā redzams 3.3. attēlā, vienotajā plānošanas pieejā iekļautos uzņēmējdarbības vides attīstības pagātnes laika periodam nozīmīgākos analītiskos aspektus veido informācija par uzņēmējdarbības vides vēsturiskās attīstības īpatnībām, uzņēmējdarbības vides attīstības nozīmi pilsētas statusa piešķiršanā konkrētai teritorijai, līdzšinējie uzņēmējdarbības vides veidošanās un attīstības faktori, uzņēmējdarbības tradīcijas, kultūra, garīgās un materiālās vērtības. Tāpat, uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanai urbanizētajās teritorijās nozīmīgi ir dati par spēkā esošajiem uzņēmējdarbības teritoriju izmantošanas un apbūves noteikumiem, uzņēmējdarbības vides telpisko un konstruktīvo veidolu un formu, esošo uzņēmējdarbības infrastruktūru. Šie analītiskie aspekti veido pamatu pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības priekšnosacījumu izpētei. To satuvināšanās pakāpe arī norāda uz progresu uzņēmējdarbības vides attīstības nodrošināšanā.

Vienotās plānošanas pieejas grafiskajā shēmā iekļauto pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības **pašreizējam laika periodam** nozīmīgāko analītisko aspektu raksturojums shematiski parādīts 3.4. attēlā.

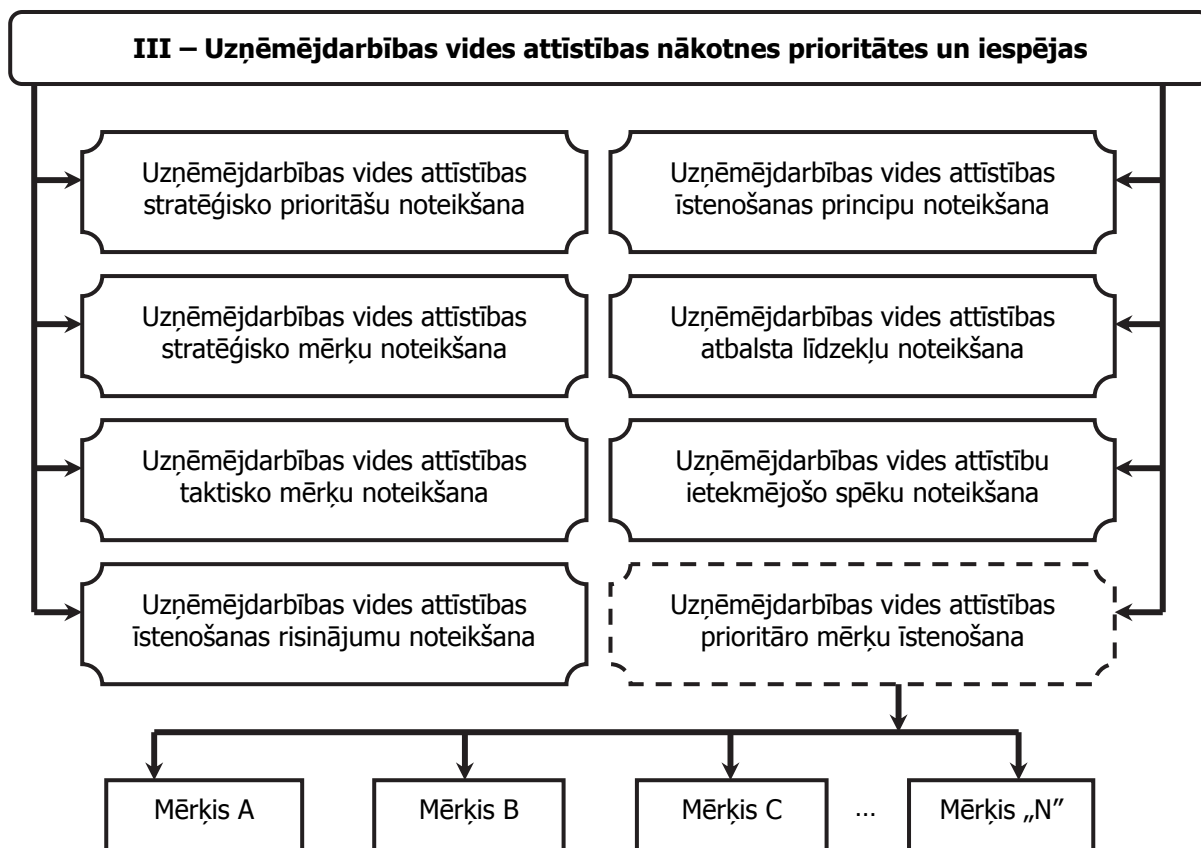
3.4. att. Uzņēmējdarbības vides attīstības pašreizējam laika periodam nozīmīgu analītisko aspektu modulis

Avots – autora izstrādāts attēls

Kā redzams 3.4. attēlā, vienotās plānošanas pieejas grafiskajā shēmā iekļauto uzņēmējdarbības vides attīstības pašreizējam laika periodam nozīmīgāko analītisko aspektu kopu veido informācija par uzņēmējdarbības vides konkurētspējīgajām priekšrocībām, kā arī uzņēmējdarbības attīstības resursiem pilsētas teritorijā. Uzņēmējdarbības resursu plūsmu pārvaldība sevī ietver resursu izmantošanas efektivitātes novērtējumu. To nosaka pilsētas teritorijā strādājošo uzņēmumu saimnieciskā darbība un resursu patēriņa veids. Tāpat, uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanai nozīmīgi ir dati par uzņēmējdarbības vides attīstības ekonomisko potenciālu, kā arī par uzņēmējdarbības vides attīstības pozitīvajiem un negatīvajiem blakusefektiem. No ekonomiskā viedokļa skatoties, svarīga ir informācija par uzņēmējdarbības videi raksturīgo savstarpēji saistīto un papildinošo funkciju klāstu un uzņēmējdarbības vides nozīmīgumu valsts tautsaimniecības attīstībā.

Uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģisko tendenču un sasniegumu novērtējumam, kā arī esošo problēmu un to rašanās avotu identificēšanai svarīgi apzināties uzņēmējdarbības vides kvalitātes nodrošinājuma prasības pilsētā un pilsētas iedzīvotāju dzīves veidu, uzņēmējdarbības vides nozīmīgumu pilsētas teritorijas attīstības plānošanā, kā arī uzņēmējdarbības vides mijiedarbību ar apkārtējo vidi.

Vienotās plānošanas pieejas grafiskajā shēmā iekļauto pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības **nākotnes laika periodam** nozīmīgāko analītisko aspektu raksturojums shematiski parādīts 3.5. attēlā.

3.5. att. Uzņēmējdarbības vides attīstības nākotnes laika periodam nozīmīgu analītisko aspektu modulis

Avots – autora izstrādāts attēls

Kā redzams 3.5. attēlā, vienotās plānošanas pieejas grafiskajā shēmā iekļauto uzņēmējdarbības vides attīstības nākotnes laika periodam nozīmīgāko analītisko aspektu kopa tiek veidota, balstoties uz iepriekšējos laika periodos iegūto informāciju par uzņēmējdarbības vides attīstības priekšnosacījumiem, uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģisko tendenču un sasniegumu novērtējumu, kā arī eksistējošo problēmu un to rašanās avotu identificēšanas rezultātiem. Šim analītisko aspektu modulim raksturīga uzņēmējdarbības vides attīstības īstenošanas procesa plānošana. Plānošana, kā arī prognozēšana notiek, balstoties uz uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģisko prioritāšu noteikšanu, uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģisko un taktisko mērķu noteikšanu, uzņēmējdarbības vides attīstības īstenošanas risinājumu noteikšanu, uzņēmējdarbības vides attīstības īstenošanas principu noteikšanu, uzņēmējdarbības vides attīstības ietekmējošo spēku un to interešu saskaņošanas iespēju noteikšanu.

Noslēdzošais posms ir katra pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības prioritārā mērķa atsevišķi un visa procesa kopumā īstenošana, balstoties uz uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģisko mērķu sasniegšanas regulāro, sistemātisko un empīriski veikto uzraudzību, novērtēšanu un kontroli.

Laika faktora iekļaušana uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģiskās plānošanas procesā sniedz iespēju nodrošināt uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas mērķu īstenošanas pēctecību, pakārtotību un pārmantojamību ilgākā laika periodā. Promocijas darba ietvaros izstrādātās pieejas izmantošana varētu sekmēt pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas plānošanā un pārvaldīšanā iesaistīto personu un iestāžu ilgtermiņa atbildības pret sabiedrību par uzņēmējdarbības vides attīstības procesa īstenošanu paaugstināšanos. Tas ir viens no šī brīža būtiskākajiem uzņēmējdarbības vides attīstības kavēkļiem Latvijā.

Vērtējot uzņēmējdarbības vides attīstības īstenošanas iespējas atbilstoši izstrādātajai plānošanas pieejai, svarīgs ir jautājums par progresu mērīšanu un vērtēšanu, izsakot to kvantitatīvos un kvalitatīvos rādītājos. Šim nolūkam nepieciešama precīza, objektīva un aktuāla informācija. Tās saturs var mainīties atkarībā no informācijas adresāta. Daudzus uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas pasākumus un procesus ir grūti izmērīt un izvērtēt, atspoguļot grafiski, grūti arī tiem piemērot pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības indikatorus. Tāpēc ļoti svarīgi apzināties jaunu indikatoru nepieciešamību specifiskās ar uzņēmējdarbības vides attīstību saistītās jomās. Tas savukārt nosaka prasības jauniem datiem un informācijai turpmākajos uzņēmējdarbības vides attīstības novērtējumos.

Izstrādājot uzņēmējdarbības vides attīstības mērīšanas un vērtēšanas kvantitatīvus un kvalitatīvus rādītājus, jāievēro katras Latvijas pilsētas sociāli ekonomiskās un teritoriāli telpiskās izaugsmes īpatnības, tādējādi nodrošinot individuālu jeb pilsētai orientētu pieeju. Pirms uzņēmējdarbības vides izaugsmes indikatoru izstrādes konkrētai Latvijas urbanizētajai teritorijai, nepieciešams veikt attiecīgās pilsētas uzņēmējdarbības vides attīstības problēmu identificēšanu un to analītisko izvērtēšanu, ņemot vērā, ka uzņēmējdarbības vides attīstības indikatoru izstrāde ir ciklisks process, kurā esošo problēmu identificēšana tiek vērtēta kā pilna darbības cikla atsevišķs posms.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Pamatojoties uz promocijas darba iekļautā pētījuma rezultātiem un iegūtajām atziņām, tiek izvirzīti šādi **nozīmīgākie secinājumi**:

1) Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības plānošana un pārvaldība ir cieši saistīta ar valsts tautsaimniecības nozaru attīstības novērtējumu, prognozēm un plānošanu. Tādēļ tai nepieciešama kompleksa pieeja, iekļaušana dažādu nozaru stratēģiskās un operatīvās attīstības plānos, kā arī dažādu ar sociāli ekonomisko un teritoriāli telpisko apstākļu uzņēmējdarbības attīstībā saistīto interešu grupu mērķu savstarpēja saskaņošana. Tai jābūt veiktai, ievērojot ne tikai uzņēmējdarbības vides attīstības pozitīvos un negatīvos efektus, bet arī blakusefektus;

2) Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspēju ievērojami ietekmē urbanizētajās teritorijās notiekošie sociāli ekonomiskās un teritoriāli telpiskās attīstības procesi. Latvijas urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides attīstības plānošana un pārvaldīšana arvien mērķtiecīgāk tiek orientēta uz to, lai sakārtotu mikro, mazo, vidējo un lielo uzņēmēju saimnieciskās darbības īstenošanas apstākļus un līdzsvarotu to veidojošās sociāli ekonomiskās, funkcionālās un strukturālās komponentes;

3) Latvijas urbanizēto teritoriju uzņēmējdarbības vides attīstības makroekonomiskos rādītājus laika periodā no 2004. līdz 2014. gadam pozitīvi ietekmēja LR iestāšanās ES, sniedzot Latvijas urbanizētajās teritorijās strādājošajiem komersantiem un komercsabiedrībām iespējas apgūt ES fondu finansējumu uzņēmējdarbības infrastruktūras uzlabošanai, jauno produktu un tehnoloģiju ieviešanai, ārējo tirgus apgūšanai u. c. Turpmāka Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstība būs atkarīga ne tikai no jaunām investīcijām, bet arī no valsts, vietējo pašvaldību un uzņēmēju kopsadarbības mērķu skaidrības jaunajā plānošanas periodā;

4) Latvijas pašvaldību rīcība nereti var būt pastarpināti saistīta ar iespējām atbalstīt uzņēmējus un radīt uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi urbanizētajā teritorijā. Samērā bieži Latvijas pilsētu pašvaldību rīcība, realizējot vietējo pārvaldi, nodrošinot normatīvajos aktos noteiktās funkcijas, pildot MK uzdevumus, kā arī īstenojot brīvprātīgas iniciatīvas, ievērojot valsts un attiecīgas administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses, var arī nebūt konkrēts pasākums uzņēmējdarbības vides attīstībā;

5) Latvijas pilsētu vietējās pašvaldībās tiek īstenots darbs pie atbalsta sniegšanas uzņēmējiem un uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides radīšanas. Taču pašvaldību patlaban pielietotais uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klāsts nav pietiekoši plašs, Latvijas pilsētu pašvaldības raksturo atšķirības uzņēmējdarbības attīstības veicināšanas līmenī, kā arī pielietoto iniciatīvu, darbību, pasākumu, atbalsta veidu izvēlē un izmantošanā;

6) atsevišķiem Latvijas pilsētu pašvaldību īstenojamajiem uzņēmēju atbalstīšanas pasākumiem ir nesistemātisks raksturs. To nosaka pilsētu pašvaldību kompetence un pieredze uzņēmējdarbības vides attīstībā, vietējo pārvalžu ieinteresētība uzņēmējdarbības uzsākšanai un īstenošanai ilgtermiņā labvēlīgu apstākļu veidošanā, pašvaldību autonomo un tām deleģēto

valsts pārvaldes funkciju un pārvaldes uzdevumu izpildei finansējuma pieejamība, pietiekamība u. c.;

7) šobrīd Latvijas pilsētu vietējo pašvaldību īstenojamos uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas pasākumos identificējamas arī nepilnības. Tam par iemeslu varētu būt vienotās valsts oficiālās pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas vīzijas trūkums, finansējuma nepietiekamība, vāji attīstīta sadarbība starp valsts un privāto sektoru, zināšanu trūkums par uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentiem, kā arī nespēja orientēties to plašajā klāstā;

8) Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstība un konkurētspējas paaugstināšana ir ilgtermiņa process. Tā nodrošināšanai nepieciešama savstarpējā atbildība, pēctecība un pārmantojamība. Plānojot un prognozējot pilsētas uzņēmējdarbības vides izaugsmi nākotnē, jācenšas identificēt un izprast attīstības priekšnoteikumi un kopsakarības pagātnē un tagadnē. Tas nozīmē, ka pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanai un pārvaldīšanai jāmainās laikam līdzi;

9) Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanas un pārvaldības process tiek veidots no uzņēmējdarbības vides attīstības koncepcijas izstrādes, uzņēmējdarbības vides attīstības vērtību identificēšanas un to hierarhiskās sakārtotības stratēģisko mērķu sistēmā, kā arī šo mērķu īstenošanas procesa. Par vienu no nozīmīgākajiem šī procesa elementiem var tikt uzskatīta uzņēmējdarbības vides attīstības stratēģisko mērķu sasniegšanas regulārā, sistemātiskā un empīriski izsakāmā uzraudzība, novērtēšana un kontrole;

10) uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas plānošanas un pārvaldīšanas pamatmērķu grupu noteikšana sniedz iespēju labāk orientēties plašajā mērķu klāstā, sagrupējot tos vienotā informācijas sistēmā. Šāda pieeja varētu sniegt Latvijas pilsētu vietējām pašvaldībām atbalstu ar saimnieciskās darbības apstākļu uzlabošanu saistīto attīstības plānošanas dokumentu izstrādē un īstenošanā, izvēloties un piemērojot atbilstošākos instrumentus, vietējām pārvaldēm reaģējot uz izmaiņām vietējā un globālajā ekonomikas sistēmā.

Pamatojoties uz iepriekš izklāstītajiem secinājumiem, pētījuma gaitā izstrādāti šādi **nozīmīgākie priekšlikumi** Latvijas pilsētu vietējo pašvaldību darbības pilnveidošanai uzņēmējdarbības vides attīstības veicināšanā un konkurētspējas paaugstināšanas sekmēšanā:

1) uzņēmējdarbības vides novērtēšanai Latvijā regulāri īstenojamos pētījumos nepieciešams pievērst uzmanību ne tikai normatīvā regulējuma un administratīvo procedūru izpētei, bet arī pārējo uzņēmējdarbības funkciju nodrošināšanai nepieciešamo (t. i., politisko, ekonomisko, sociālo, tehnoloģisko, ētisko, kultūras, estētisko, vides un tautsaimniecības nozaru strukturālo) apstākļu, faktoru un priekšnosacījumu novērtējumam. Šī pieeja paredz PEST, PESTE, PESTLE, STEEPLE un SPECTACLES metožu integrēšanu ar uzņēmējdarbības vides novērtēšanu saistītajā analītiskajā darbībā Latvijā;

2) LR plānošanas reģionu attīstības padomēm savas kompetences ietvaros, nodrošinot reģionu attīstības plānošanu, koordināciju, pašvaldību un citu valsts pārvaldes iestāžu

sadarbību, nepieciešams pievērst lielāku uzmanību savstarpēji izdevīgu teritoriāli ekonomisko partnerattiecību starp valsts administratīvi teritoriālā iedalījuma vienībām veidošanai un attīstībai dažādās dzīves sfērās. Nodrošinot plānošanas reģionu attīstības koordināciju, jāatbalsta institucionālās un brīvprātīgas sadarbības tīklojuma izveide;

3) veicinot „labās prakses” piemēru uzņēmēju atbalstīšanā un labvēlīgas uzņēmējdarbības vides radīšanā urbanizētajās teritorijās apzināšanu un popularizēšanu, ir nepieciešams veidot ciešāku sadarbību starp LR vietējām pašvaldībām un ārvalstu pašvaldībām. Tādējādi meklējot iespējas darboties Eiropas līmenī, koncentrējoties uz ilglaicīgu sadarbību vietējās ekonomikas attīstībā, iedzīvotāju sociālajā iekļaušanās, vides aizsardzībā, izglītības un kultūras izaugsmē;

4) Latvijas pilsētu savienībai un Latvijas lielo pilsētu asociācijai nepieciešams stiprināt biedrību pozīcijas un veidot spēcīgāku nostāju un argumentus pārstāvēt savu viedokli pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības jautājumos valsts varas un pārvaldes institūcijās nacionālajā un ES līmenī. Nozīmīgs turpmākās darbības uzdevums ir jaunu biedru piesaistīšana, īstenojot pasākumus biedrības mērķu sasniegšanai, jaunu sadarbības un finansējuma piesaistes iespēju meklēšanai Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai;

5) Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanai un pozitīvās starptautiskās atpazīstamības veicināšanai, Latvijas pilsētu pašvaldībām nepieciešams sadarboties ar Latvijas Institutu, organizējot Latvijas pilsētu tēla popularizēšanas pasākumus ārvalstīs un Latvijā. Šim nolūkam būtu lietderīgi izmantot profesionālās vietas mārketinga iespējas, pozicionējot Latvijas pilsētas kā cilvēku dzīvošanai, saimnieciskās darbības īstenošanai un atpūtai labvēlīgo vidi;

6) Latvijas Investīciju attīstības aģentūrai (*LIAA*) nepieciešams pievērst lielāku uzmanību Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas un pievilcīguma paaugstināšanai aktīvāk sadarbojoties ar vietējām pilsētu pašvaldībām. Šim nolūkam būtu nepieciešams vairāk izglītēt vietējos iedzīvotājus par uzņēmējdarbības uzsākšanas un investīciju projektu realizēšanas iespējām, sniedzot palīdzību ārējās tirdzniecības veicināšanai un sniedzot konsultācijas par atbalsta saņemšanas iespējām *LIAA* administrētajās Valsts atbalsta programmās;

7) Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas plānošanā un pārvaldīšanā tieši un netieši iesaistītajām pašvaldību pārvaldes struktūru veidojošām struktūrvienībām, pildot tām deleģētās pārvaldes funkcijas un pārvaldes uzdevumus nepieciešams pievērst lielāku uzmanību kopējā procesā iesaistīto ieinteresēto pušu savstarpējai atbildībai, rīcības pēctecībai, kā arī radītu materiālo un nemateriālo vērtību pārmantojamībai. Tādējādi veicinot indivīda un sabiedrības dzīves un saimnieciskās darbības īstenošanas apstākļu uzlabošanai nozīmīgas pozitīvās pārmaiņas Latvijas pilsētu teritorijā;

8) uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu izmantošanas veicināšanai Latvijas pilsētu pašvaldību vidū, LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai nepieciešams īstenot sistemātisku informatīvu izglītojošo darbu dažādām interešu

grupām, regulāri rīkojot pieredzes un informatīvās apmaiņas pasākumus. Šai iniciatīvas un līdzdalības pieejai ir nepieciešama sadarbība starp valsts, pašvaldību un privāto sektoru nolūkā pilnveidot zināšanas, uzkrāt pieredzi un veicināt ieinteresētību uzņēmējdarbības uzsākšanai un īstenošanai ilgtermiņā nepieciešamo apstākļu radīšanā;

9) pilsētu uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas plānošanai un īstenošanai atbilstoši ilgtspējīgas attīstības koncepcijas principiem, Latvijas pašvaldībām būtu nepieciešams izvērtēt iespēju iesaistīties un aktīvāk darboties Eiropas ilgtspējīgu pilsētu tīklā. Tāpat Latvijas pašvaldībām būtu ieteicams izvērtēt iespēju izmantot Eiropas ilgtspējīgu pilsētu kopienas izstrādātās rīkkopas „*Eiropas ilgtspējīgu pilsētu ietvars*” piedāvātās iespējas, izstrādājot uzņēmējdarbības vides attīstības plānošanas dokumentus, uzraugot to īstenošanas gaitu, plānojot un realizējot projektus u.tml.;

10) uzņēmējdarbības vides attīstības un konkurētspējas paaugstināšanas pasākumu plānošana Latvijas pilsētu pašvaldībām, reaģējot uz izmaiņām ekonomikas sistēmā, būtu jābalsta uz savstarpējo sakarību starp pašvaldību pamatbudžeta līdzekļu izlietojumu izdevumiem, kas tieši vai netieši ietekmē uzņēmējdarbības vides kvalitāti un attīstību noteiktajā administratīvajā teritorijā, un attiecīgās urbanizētas teritorijas uzņēmējdarbības vides attīstību raksturojošajiem makroekonomiskajiem rādītājiem, izpēti un analītisko izvērtējumu.

Promocijas darba ietvaros, izpētot uzņēmējdarbības vidi Latvijas pilsētās un novērtējot tās konkurētspēju, tika izstrādāta Latvijas pilsētu pašvaldībām pieejamo uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas instrumentu klasifikācija. Tā tika veidota, pamatojoties uz promocijas darba izstrādes ietvaros iegūtajām atziņām par uzņēmējdarbības teritoriālās attīstības teorētiski praktiskajiem aspektiem pilsētu ilgtspējīgas attīstības kontekstā. Pētījuma rezultāti liecina, ka uzņēmējdarbības vides attīstību un konkurētspējas paaugstināšanos Latvijas urbanizētajās teritorijās varētu labvēlīgi ietekmēt pakārtotības, pēctecības un radīto vērtību pārmantojamības principu ievērošana saimnieciskās darbības apstākļu uzlabošanas plānošanā un pārvaldīšanā. Balstoties uz iepriekš minētajām atziņām, promocijas darba ietvaros identificēti Latvijas pilsētu uzņēmējdarbības vides konkurētspējas paaugstināšanas nozīmīgākie mērķi un prioritārie virzieni, tādejādi veicinot izpratnes veidošanos par vietējo pašvaldību turpmākas rīcības soļiem ceļā uz uzņēmējdarbībai labvēlīgās vides radīšanu urbanizētajās teritorijās. Pētījuma ietvaros iegūtās teorētiskās atziņas un izstrādnes tika pielietotas praksē.

Promocijas darba nobeigumā nepieciešams atzīmēt, ka mūsdienu pasaulē pilsētas darbojas kā katalizatori reģionālajai attīstībai, inovāciju un darba vietu radīšanai. Šodien ir svarīgi, lai pilsētas uzņēmējdarbības vide neatkarīgi no tās lieluma būtu pievilcīga gan uzņēmējiem, gan investoriem. Tas ir aktuāli ne tikai lielpilsētām, bet arī vidējā lieluma un mazpilsētām, jo to sociālekonomiskā un teritoriāli telpiskā attīstība ļoti bieži ir noteicoša reģiona un visas valsts izaugsmē.

BIBLIOGRĀFISKAIS SARAKSTS

1. Bite, D., Daugavietis, J., Lāce, I., u. c. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2010./2011. Nacionālā identitāte, mobilitāte un rīcībspēja / Galv. red. Brigita Zepa un Evija Kļave – Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2011. – 154 lpp.
2. Dubra, E. Latvijas ekonomikas konkurētspēja un investīciju nozīme tās veicināšanā. Monogrāfija / E. Dubra – Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2009. – 166 lpp.
3. Eiropas Komisija. Pētniecības ģenerāldirektorāts. Pētniecība pilsētvides jomā / Eiropas Komisija. Pētniecības ģenerāldirektorāts – Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2005. – 6 lpp.
4. Judrupa, I. Latvijas reģionu konkurētspējas novērtēšana. Promocijas darbs / I. Judrupa – Rīga: RTU Izdevniecība, 2011. – 172 lpp.
5. Kotāne, I. Pilsētas tēls un identitāte kā pilsētas attīstības priekšnoteikums / I. Kotāne – Rēzekne: Rēzeknes Augstskola, Latgales Tautsaimniecības pētījumi, Sociālo zinātņu žurnāls Nr. 1(2), 187.–201. lpp.
6. Latvijas Republikas Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. Informatīvais materiāls par pašvaldību iespējām veicināt uzņēmējdarbību / Latvijas Republikas Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija – Rīga: RAPLM, 2010. – 10 lpp.
7. Latvijas Republikas Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija. Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam (Latvija 2030). / Ekspertu grupa Dr. phil., asociētā profesora R. Ķīļa vadībā – [Elektroniskais resurss]: Resurss aprakstīts 2010. gada 18. janvārī – http://www.pkc.gov.lv/images/LV2030/Latvija_2030.pdf
8. Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija. Vadlīnijas Eiropas kontinenta ilgtspējīgai telpiskajai attīstībai / D. Lapāne, L. Kūle – Rīga: McĀbols, 2001. – 36 lpp.
9. Mārtinsone, K., Pīpere, A., Kamerāde, D., u. c. Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes / K. Mārtinsone, A. Pīpere, D. Kamerāde, u. c. – Rīga: RaKa, 2011. – 284 lpp.
10. Par pašvaldībām // Latvijas Vēstnesis – 61 (192), (1994., 24. maij.), 3. lpp.
11. Rīgas Tehniskā universitāte. Telpiskās un reģionālās attīstības pētījumu centrs. Eiropas Komisijas ESPON 2013 programmas īstenošanas Latvijā iespēju analīze, izvērtēšana un priekšlikumu pētniecības virzieniem un uzdevumiem sagatavošana saskaņā ar programmā noteiktajiem mērķiem, prioritātēm un plānotajām rīcībām. Pētījuma gala ziņojums / Projekta vadītāja I. Trušiņa – Rīga: RTU Telpiskās un reģionālās attīstības pētījumu centrs, 2008. – 97 lpp.
12. Tabuns, A., Dunska, M., Eglīte, P., u. c. Latvija. Pārskats par tautas attīstību 2006./2007. Cilvēkkapitāls: mans zelts ir mana tauta? / Galv. red. Aija Zobena – Rīga: LU Sociālo un politisko pētījumu institūts, 2007. – 117 lpp.
13. Valsts Reģionālās attīstības aģentūra. Pētījums „Latvijas pilsētu sociāli ekonomiskās attīstības tendences” / R. Ķīlis, G. Klāsons, S. Mūriņš, u. c. – Rīga: Analītisko pētījumu un stratēģiju laboratorija, 2007.–2008. – 229 lpp.

14. Valsts Reģionālās attīstības aģentūra. Pētījums „Priekšlikumu sagatavošana Latvijas pilsētu politikas izstrādei” /A. Zobena, T. Tisenkopfs, A. Kalniņa, u. c. – Rīga: Latvijas Universitāte, 2009. – 154 lpp.
15. Valsts Reģionālās attīstības aģentūra. Pētījums „Reģionālās politikas un teritoriju attīstības novērtēšanas metodoloģiskie risinājumi” / L. Kūle, U. Osis, I. Stalidzāne, u. c. – Rīga: Konsorts, 2009. – 174 lpp.
16. Audretsch, D. B. The Knowledge Spillover Theory of Entrepreneurship and Spatial Cluster / edited by Irene Johansson. Uddevalla Symposium 2005. Innovations and Entrepreneurship in Functional Regions – Sweden: 15–17 September, 2005 – pp. 177–188
17. Batten, F. Network Cities: creative urban agglomeration for the 21st century / F. Batten – Stockholm: Royal Institute of Technology, Urban Studies, Vol. 32, No. 2, 1995 – pp. 313–327
18. Bruno, A. V., Tyebjee, T. T. The Environment for Entrepreneurship, in C. Kent, D. L. Sexton and K. H. Vesper (eds), Encyclopedia of Entrepreneurship, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1982 – pp. 288–307
19. Castells, M. European Cities, the Informational Society, and the Global Economy / M. Castells – Amsterdam: Centrum voor Grootstedelijk Onderzoek, 1992 – p. 418
20. Charles, V., Zegarra, L. F. Measuring regional competitiveness through Data Envelopment Analysis: A Peruvian case / V. Charles, L. F. Zegarra – Expert Systems with Applications 41 (2014) pp. 5371–5381
21. Cornett, A. P. Innovation and entrepreneurship in Danish regional policy / Entrepreneurship and Regional Development. Local Processes and Global Patterns, edited by C. Karlsson, B. Johansson, R. R. Stough – Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2010 – p. 358
22. El-Namaki, M. S. S. Encouraging Entrepreneurship in Developing Countries, Long Range Planning 21(4): 1988 – pp. 98–106
23. Gartner, W. B. A Conceptual Framework for Describing the Phenomenon of New Venture Creation, Academy of Management Review 10(4): 1985 – pp. 696–706
24. Gieryn, T. A Space for Place in Sociology. Annual Review of Sociology, No. 26, 2000, pp. 463–496
25. Glaeser, E. L., Rosenthal, S. S., Strange, W. C. (2010) Urban economics and entrepreneurship. Journal of Urban Economics, Vol 67, pp. 1–14
26. Gnyawali, D. R., Fogel, D. S. Environments for Entrepreneurship Development: Key Dimensions and Research Implications, Entrepreneurship Theory and Practice 18(4): 1994 – pp. 43–62
27. Hamplová, E., Provazníková, K. Assessment of the Business Environment Competitiveness in the Czech Republic and EU / E. Hamplová, K. Provazníková – Procedia – Social and Behavioral Sciences, Volume 109, 8 January 2014, pp. 1225–1229

28. International Institute for Management Development. *IMD World Competitiveness Yearbook 2003* – Lausanne, Switzerland: IMD, 2003 – p. 609
29. International Institute for Management Development. *IMD World Competitiveness Yearbook 2012* – Lausanne, Switzerland: IMD, 2012 – p. 502
30. Jianga, Y., Shenb, J. Weighting for what? A comparison of two weighting methods for measuring urban competitiveness / Y. Jianga, J. Shenb – *Habitat International* 38 (2013) pp. 167–174
31. Johansson, B., Karlsson, C., Stough, R. R., et al. *Regional Policies and Comparative Advantage* / B. Johansson, C. Karlsson, R. R. Stough, et al. – Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2002 – p. 519
32. Lee, S. Y., Florida, R., Acs, Z. J. Creativity and Entrepreneurship: A Regional Analysis of New Firm Formation, *Regional Studies* 38(8): 2004 – pp. 879–891
33. Mitra, J. *Entrepreneurship, Innovation and Regional Development* / J. Mitra – Great Britain: Routledge. Taylor & Francis Group, 2012 – p. 341
34. Mokry, B. *Entrepreneurship and Public Policy: Can Government Stimulate Business Start-Ups*, Connecticut: Quorum Books, 1988 – p. 169
35. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Entrepreneurship: A Catalyst for Urban Regeneration* / OECD – Paris: OECD, 2004 – p. 339
36. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Fostering Entrepreneurship* / OECD – Paris: OECD, 1998 – p. 286
37. Reynolds, P. D., Curtin, R. T. *New Business Creation. An International Overview* / P. D. Reynolds, R. T. Curtin – London: Springer, 2011 – p. 349
38. Sassen, S. *Cities in a world economy* / S. Sassen – California: Pine Forge Press, 1994 – p. 157
39. Singhala, S., McGreal, S., Berry, J. An evaluative model for city competitiveness: Application to UK cities / S. Singhala, S. McGreal, J. Berry – *Land Use Policy* 30 (2013) pp. 214–222
40. United Nations Population Fund. *State of World Population 2007: Unleashing the Potential for Urban Growth* / G. Martine, A. Marshall, P. Leidl et al., New York, 2007 – p. 102
41. Westhead, P. A Typology of New Manufacturing Firms in Wales: Performance Measures and Public Policy Implications, *Journal of Business Venturing* 5: 1990 – pp. 103–122